

: પ્રકાશકીય :

કમલ પ્રકાશન (પબ્લિક ટ્રસ્ટ) બે કાર્યો કરે છે.

(૧) પ્રાચીન જૈનશાસ્ત્રઅન્વેષણ યતો વિનાશ અટકાવીને આ અન્વેષણ પુનર્મુદ્રણ કાર્ય કરીને એમનું આયુષ્ય વધારી દેવાનું ળગળમય કાર્ય. અને....

(૨) શાસ્ત્રોક્ત સિદ્ધાન્તોને અદ્યતનશૈક્ષિએ ગુજરાતી વગેરે વાચકોમાં રજૂ કરવા માટે તમામ લેખકોને આમન્ત્રણ આપીને તેમનો સારમાં સારો લાલ ઉઠાવવાનું ખીલું કાર્ય. આ યોજના જોટલે આધ્યાત્મિકલાવોને વિશ્વમાં ગૂંજતા કરી મૂકવાની કસ્યાણુ-પ્રશિષ્ટી આરાધના.

પ. પ. મુનિરાજ શ્રીચન્દ્રશેખરવિજયજીની સંપૂર્ણ દેખરેખ નીચે આ બે વ કાર્યો અમે ઝડપી વેગથી કરી રહ્યા છીએ.

(૧) જેમ જેમ અમને જ્ઞાનખાતાની સંવગત કે વ્યક્તિગત રક્ષો મળે છે તેમ તેમ અમે શાસ્ત્રઅન્વેષણ પુનર્મુદ્રણ કાર્ય કરતા રહીએ છીએ. આજ સુધીમાં અમે ઉપદેશ રહસ્ય (સંસ્કૃત) અન્ધ (મ. ૧૧-૫૦ પો. ખર્ચ સાથે) પ્રકાશિત કર્યો અને હવે ઉપગિતિ-ભવપ્રપંચા કથા (સંસ્કૃત)નો પ્રથમ વિભાગ દ્વંદ્વ સમયમાં જ પ્રકાશિત થઈ જશે. આ આયોજનથી અમે બે નિશિષ્ટ લાભો જોઈ રહ્યા છીએ.—(૧) શાસ્ત્રઅન્વેષણે હવનજ્ઞાન. (૨) જ્ઞાનદ્રવ્યની અગ્રગદ રક્ષના બાદી સકલ દુરુપયોગનું નિવારણ અને એનો સુદેરમાં સુદેર નિર્મિત્ત.

શેઠ શ્રીશાન્તિદાસ જેતસી ચેરીટેબલટ્રસ્ટ
તરફથી કમલપ્રકાશનને સસ્તુ અને અરપી પ્રકાશન
જનાવવા માટે જે વિશિષ્ટ સહાય મળતી આવી છે
તેને અત્રે અમે કૃતજ્ઞતાભાવથી યાદ કરીએ છીએ.

—ટ્રસ્ટીમંડળ—

લોકાનાં ચણા ચાવતાં બ્રહ્માએ ય દાતો તૂટી ન પડે એવી સિદ્ધિ
બાંધવાની માંગણિકતા ક્યાં? એક જ ધગડે જણાવી દો.

પાપાત્માને માત્ર પુણ્યાત્મા જ ન બનાવે, ધર્માત્મા પણ બનાવે
એવું અદ્ભુત શિષ્ય હવનના પાપાણુ ઉપર કંઠારવાનું સામર્થ્ય શેમાં?
એક જ વાત દરી દો.

હું કહું? વર્ણના અનુભવનું તારવણ જણાવું? આપને ગમશે
કે નહિ ગમે; જયશે કે નહિ જયે; સ્પર્શશે કે નહિ સ્પર્શે તે તો
હું બાળુનો નથી. જનાં કદી દાંવા વિના રદી શકતો નથી.

સાધકતા હવનની સુરક્ષા, સફળતા અને સિદ્ધિ—જે
કાંઈ કોઈ તે બધું ય—શુદ્ધમાતાના ચરણોની પગપગની સેવામાં જ
દોર્લ શકે.

જ્યાં એ ચરણની સેવા નથી ત્યાં કશુંય નથી. છે માત્ર વિરાટ
શબ્દાવદ્રશ. જે કદાચ દોષ જન્માંતરના પુણ્યનો વિષાક તો ભવાનક
પાપના અનુભવાને હવન આપવા જ એ જન્મ્યો દોષ.

શું કરવાનું એ પુણ્યના હવનને! એ માનસન્માનને! એ સવ્ય
સંસારને કે જ્યાં બ્રહ્માનક સ્વર્ગો સવ્ય સ્વર્ગે પરિણમી જવાની
સિદ્ધિને વરનાં દોષ.

એના કરતાં તો એ પુણ્યવિદોલી દ્રશા સારી. ભલેને ન મને
માનમનસ્થા કે ન મને વિદતા વગેરે પશુ પેટી રાગદોષની ભાગ્ય
બાળની જવાબદારી તો શાન્ત-પ્રશાન્ત. ઉપશાન્ત તો રહેશે ને! બસ.
બસ. તો પછી સાધકને બીજું જોઈએ પણ શું?

મુનિન સુખની માર્ગે ય વીસરાતી દે તેવી હવનમાં શાન્તિ
મો. અનુભવ સમાધિ મળે. પરંતુકમાં સદ્ગતિ મળે તો બીજું
જોઈએ પણ શું?

સખ ક્યાં? સુખની સમગ્રીમાં કે શિવની શાન્તિમાં?

મુખ્ય આપણે જાનાવરણાદિ કર્મોના પ્રદાસ વગેરે, પણ શાન્તિ તો મોદનીય કર્મના પ્રદાસમાં જ શક્ય છે. જાનાવરણાદિ કર્મોના બુદ્ધા પેાજાવી શકશે સ્વાધ્યાયનો ધરખમ પરિશ્રમ. પણ... મોદનીય કર્મના બુદ્ધા પેોજાવવાની તાકાત તો માત્ર દેવગુરુની દ્રષ્ટામાં જ પડેલી છે.

દ્રષ્ટાનો આ એ મોગાદત પેાજા જ મોદનીયકર્મની ધરતિને સજ્જવાવી કર્મને એને કણકણમાં વેરવિખેર કરી જવાનું પ્રત્યક્ષ આત્મચિદ્ જાણ થયેલે છે.

અહીંને હું જાણાવું છું, “કશું” ય વિચાર્યા વિના સંપૂર્ણ રીતે સમર્પિત થઈ જાવો એ માતાની આજ્ઞાને... રે! દૃષ્ટાને જ.”

વારંવાર ચેતવું છું, “કોઈ સોમ-સાવ્યમાં આપવાન કરશે આ પારત-વ્યસ્વત્પ્રથમ અભિવ્યક્તો! સ્વચ્છંદતાના આનંદ ક્રન્તાં એને ક્યાંય દૃષ્ટી જાય તેવો આનંદ શુરમાતાની દૃષ્ટાને સ્પર્શ કરવા માત્રથી છે. નાદક શાને દસાઓ છે એ ભૌતિક સમૃદ્ધિની સોસામણીમાં!

હવના હવનને દેશી-પીરની સાદ કરી નાંખે તેવા જન-હવનતા સમકારમાં કોઈ ન અંગવશો. ના દ્વાપિ નદિ.”

શુરમાતા પ્રત્યેનો અદોભાવ બધું જ આપે છે.

વિક્રતા આપે છે? હા. જરૂર.

વક્રતુલ્યશક્તિ આપે છે? હા. જરૂર.

તપોબળ આપે છે? બેશક.

રે! એ શું આપે છે એમ ન પૂછો, એ અદોભાવ શું નથી આપતો એ જ પૂછો.

પણ એક વાત. ભૌતિકશક્તિઓ આપવાની નાશન એ કાંઈ એની મોટી વિશિષ્ટતા નથી હોં! એવી પ્રાપ્ત થતી શક્તિઓ પ્રત્યે પણ અનાસક્તિની અવ્યક્ત આરાધનાની સિદ્ધિ એ જ હો એની અદેખરી વિશેષતા છે.

નિત્ર ક્યા વિના સ્વી યાદવું નથી કે શક્તિઓ અર્ચન બિનસર્જ હો, તમે એ પચ્ચપર ટકરાઈ ન જાય એવી ખૂબ અંબીતા સાથે કાળજી રાખો.

સૌથી અદ્યક્ષર સુરસર કરશે શક્તિઓને. અગાધી અગાધીન વિભાવ વિરમે એ પ્રવંદ નાશાતોનો! પચ્ચપચક પચ્ચપચકરનાં! ને ને! સુદનો!

હર્ષ અને દ્વાતો જાણુકાર શું કોટર જ હોય છે ? ના. ના. આશ્વન દરેકી પણ દેહોની મારો, હર્ષ અને દ્વાતો એવો જ અડંગ જાણુકાર ક્યાં નથી જતો જતો ? મારો નાંખે એવા કોઈ દેહોમાં જ હોઈ શકે.

ખૂન મંથન કરું છે અવનમાં ! અને અને નવનીત પાન્યો
 મું આ ત્રિભુવનમાં કે જીવું બધું દ્વાય ગમે તેમ કરજો પરંતુ બધું
 ય પમાડી દે. જગાડેલું બધું ય સુધારી દે તેવી વિરાટશક્તિ ધરાવતી
 સુરુચરુરૂપતા તો એક પણ મારે ય વેગળી ન મૂકજો. સુરુભાતા પ્રત્યેનો
 તમારો આદોભાવ મન્યુ વેગાએ પણ અવતો જ રહેજો.

આપના મિત્રના નાતે કે આપના ભાઈના નાતે કે આપના
 સેવકના નાતે—આશ્વન દેહોની આ આરજૂ છે. આપ અવશ્ય એને
 સાંભળજો; વિચારજો અને એ વિચારને આત્મચાત્ર કરજો.

મારા સંસારી નાના ગહેન છે. જેઓ દાસ દીક્ષિત છે. તેમને
 ઉદ્દેશન મેં કેટલાક પત્રો લખ્યા હતા. લખતાં લખતાં ક્યારેક દર્પના
 આંસુ વહાળ્યા હતાં તો ક્યારેક મારી નિષ્ક્રિયતા ઉપર રહી
 આંખોએ દૂષમતા આંસુ ય વહાળ્યાં હતાં. ક્યાંક વળી કોઈ આજુડીયા
 અધ્યત્મ સંમિત્તે પડકાર પણ ક્યાં હતા; ક્યાંક વળી મુમુક્ષુભાવના
 અમલદર્શનને ભરોટ્ટ વહેન(ગો) આવી હતી.

એ પ્રજો...વાંચ્યા તેના વિષયે ને આવી ગયા ! કામદામતા
 રહી ગયા !

મને પણ વિદીક્ષિતોએ પ્રેરણા કરી કે આ પત્રો અગેડેને
 મારાંમાંકે કેમ ન હોય ? આ મારે એવે શ્રુતિમાં અંગરી સંજ્ઞા કે
 કોઈ અન્ય પ્રકારમાં મદદ જ નહોતી.

મને...મારે એ પ્રેરણા સ્વાકાર જતી હતી એ. આ પ્રકારના

પ્રાપ્તિસ્થાન:

સોમચંદ ડી. શાહ
'સુધોષા' કાર્યાલય
હવનનિવાસ સામે
પાલીતાણા.

*

જશવંતલાલ ગિરધરલાલ
દોશીવાડની પોળ
અમદાવાદ.

*

દિતી કેન્દ્ર :
સુબોધચન્દ્ર લાલભાઈ
બકુલ
સંહવની પાસે
અમદાવાદ-૭

સેવંતીલાલ વી. જૈન
૨૦, મહાજનગદી, ૧લે માળે
મચેરી બજાર,
મુંબઈ-૨.

*

મુસાલાલ પંડિત
સરસ્વતી પુસ્તક બંગ્લો
દાધીખાના, રતનપોળા,
અમદાવાદ.

શુક્રમહાત્મા

મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી

[૧]

ગુરુ-માતા

તમને કોઈ દિવસ 'મા' યાદ આવે છે ? માવિહોણું તમારું જીવન છે, જોમ તમને ક્યારેય લાગ્યું છે ? માની યાદ તમને સાથે છે ? મા નથી તો જીવનમાં ટંકન નથી, જોવું આ મુનિ-જીવન માટે તો જીજ્ઞેસલાક ચાચું છે જોમ તમે કહી શક્યો ? જો જો હું અહીં જન્મદાત્રી માની વાત કરતો નથી. મુનિને-સંસાર ત્યાગીને સંગના રંગ ન હોય, જો રંગની યાદ પણ ન હોય.

અહીં તો ગુરુમાતાની હું વાત કરું છું, ગુરુમાતા વિના પણ શરૂ પણ આવી શકે ખરું ? જો જ માદે પ્રદા છે. અહીં પણ દીક્ષા-દાતા ગુરુનેજ ગુરુમાતા કહેવાનો માદે આશય નથી. અપેક્ષાએ હું તો તેને અહીં ગુરુ છું છું ને પંચમહામતના ગુરુશ્રી ઉપેત હોય અને તે જ ગુરુને પાછી માતા પૂજી કહું, જો તેના હૃદયમાં અસ્ત્રીય ગુ. મા.-૧

વાત્સલ્ય સદૈવ ઊભરાતું હોય. તેવી શાસ્ત્રસાપેક્ષ-વાત્સલ્યમયી મૂર્તિને હું અહીં શુરુમાતાના પદથી સંબોધું છું.

આત્મી શુરુમાતા વિના આપણને પગભર પણ ચાલી શકે ખરું ? એ મારો પ્રશ્ન છે. મારું અંતર તો એમ કહે છે કે જેને શુરુમાતાની પ્રાપ્તિ થઈ નથી એને સંસારનો અંત આવવો અશક્ય છે. શુરુમાતા વિનાનું મુનિજીવન સદૃશ બની ન શકે એવી મારી વિનમ્ર સમજ છે. જીવનમાં તો એક પણ એની શુરુમાતા ન હોય કે જ્યાં આપણે આપણા અંતરની તમામ વાતો મોકળા મને, નિર્દોષભાવે કરી ન શકીએ તો પાપ-શુદ્ધિ થાય શી રીતે ? પાપ-શુદ્ધિ વિનાનું અંગમ સુખિત આપે એ તો ત્રિકાળમાં શક્ય નથી.

આજનો કાળ કેટલો બગાનક ! મોડની સર્વત્ર છાંય જઈ છે ત્રીપા ! એમર ઊભરાઈ ગયું છે વિદ્વાસનું વાયુ-

શ્રીખવાની ! રહેવાનું પ્રવૃત્તિમાં અને જવાનું નિવૃત્તિના
ધામમાં. સંગમાં રહી અસંગ સાધવાનો ! શક્ય છે ? એનું
સામર્થ્ય પણ આપણામાં છે ? જો ના...તો તો પગલે પગલે
ભૂલો થતી જ રહેને ! અતિચાર બહુલ હવન ક્યારેક
અનાચારને સ્વાદે ચડી ન જાય શું ? તો શું થાય ? હવ-
નનો કરુણ રક્ષાજ જ ને ?

આરોધનાનો અર્વનાશ ! રાત્રનો અધ્યાનાશ ! મુનિવેષે ?
અનંત સંસાર ! દંભના આંચળે ? વિશ્વની વચ્ચના ! છે
બચવાનો કોઈ ઉપાય ? પાપ થઈ ગયા વિના રહેતું નથી.
પાપ ન ગમવા છતાંય થઈ જાય ! દુઃખનો પાર નથી, પણ
છતાં પાપોની પરંપરા જરૂર ચાલુ છે. છતાં ઊગરતું છે ?
પાપ કદી ન થાય એવા ધન્યતમ હવનને અવશ્ય આલિ-
ંગનું છે ? નિપ્પાપ હવનની મંગળમય પળો આ હવનમાં
જ અવશ્ય જોવી છે ?

શે' જોવાય ? કોણ બતાવે ? કોણ બચાવે ? કોણ રહે ?
કોણ આંખનાં આંસુ લૂછે ? આત્માત્મન આપે ? એક જ
ઉત્તર છે-શુરુમાતાને મેળવી લેા.

કોઈ શાસ્ત્ર સાપેક્ષ-શુદ્ધ પ્રરૂપક નિર્દોષ આત્માનું
શરણું સ્વીકારી લેા...સદૈવ એનાં પદપાંચેવ્યાં કરેા. તમારા
હવનની તમામ વાતોથી એને આહિતમાર કરેા તમારા સર્વ
પાપોની એને મોઘ કરાવેા...શુદ્ધિ માંગેા, શુદ્ધિનો સાર
માંગેા...શુદ્ધિનાં સાધનો માંગેા.

ફરી બૂલ થઈ? ભલે થઈ, ત્યાં જ બત્યો. શુરુમાતાને
 યોગે તમારાં આંગુથી ભીંજવી નાંખે. પાપને ચોકરાર
 કરો, રોતી આંખે ! રહેતે હોયે ! શુરુ તો ઘણા મળશે.... પણ
 માતૃત્વ તો કેળોકે જ મળશે. જ્યાં તમે તમારી તમામ
 આંગળતાને ઉઘાડી મૂકી દેશો, અલગતાને દફનાવી શકશો.
 બેશક, ત્યાં વાતચાટનું અરણ્ય ઉભરાઈ જશે અને એ તમારી
 શુરુમાતા બનશે એવું કોઈ ચોક્કસ સ્થાન આજથી હઠ કરે.

શુરુમાતાના પદે વહેલામાં વહેલી તકે કોઈને સ્થાપી
 દે અને તમે વિશુદ્ધ-જીવનના સ્વામી બની રહો. તમારું
 હૃદય અને એ માતાનું હૃદય અભિન્ન બની રહેવું જોઈએ.
 તમારો ચોક્કસ પાપ વિચાર અને અજ્ઞાત ન રહેવો જોઈએ.
 તમારી કેળવણી પાપ પ્રવૃત્તિઓની નજર બાદર ન જતી જોઈએ.

ગમે ત્યાં શુદ્ધિ થઈ શકે તેમ નથી. ગમે ત્યાં શુદ્ધિ થાય પણ નહિ. શુરુ હોય; પણ એ આપણા પ્રત્યેના વાત્સલ્યભાવ વિહોણા હોય તો શુરુ-માતા તો નહિ જ બની શકે. માત્ર શુરુ પાસે શુદ્ધિ શક્ય નથી એ માટે તો શુરુ માતા ભેઈએ જ ભેઈએ.

જન્મદાત્રી માતા માંસપિંડને ઉત્પન્ન કરે છે, ત્યારે શુરુ-માતાને આપણે ઉત્પન્ન કરવાની હોય છે. આપણા ભવિષ્યને જ એ ઉત્પન્ન થાય છે. આપણું સ્વાર્થણ જ એને જન્મ આપે છે. આ બાદુ વિચિત્ર હાથે તેવી વાત છે પણ વિચાર્યો તો સમજાઈ જશે. બીજું બધું બંધાય બનશે, પણ પાપશુદ્ધિ ક્યાંય નહિ બને. પળે પળે પાપ બનતાં રહે અને શુદ્ધિ ક્યાંય ન થાય તો એ હવન શું મુશ્કેલી પણ બદતર નથી થઈ જતું ? એવાં પાપલયાં હવનો તો અનેકનાં હવનોને ઝેર નહિ બનાવતાં હોય ? ના એના કરતાં તો બલે જ...ઝેર....

ના, ના, પણ તેમ કરવાની શી જરૂર છે ? શુરુ-માતાને પ્રાપ્ત કરો. બલે આળાદ બન્યો, બરબાદ બનતા અનેકોને આળાદ કર્યો, કુશલીપ મર્યો, આટનલીપ બન્યો.

તમને વિદ્યારા મળ્યો, કીર્તિ મળ્યો, કિર્મિયોના વિચારો પણ મળી જશે, ખાનપાનથી વિપુલ સમૃદ્ધી મળ્યો, જાન-ભક્ષાણીનાં ટોળાં તમારી આસપાસ ફરતાં એવા મળ્યો - પણ માતા શુરુ-માતા મળી જનારી સીધી નથી, એ તો અનુકૂળ

પુરુષે જ મળી શકે. આત્મવિદ્યોપનના પ્રયત્ન પુરુષાર્થે જ મળી શકે. શુરુ-માતા મળી ન જાય, એને તો મેળવવી પડે.

બધું લૂંટાઈ જાય તો લૂંટાઈ જવા દેજો, પણ શુરુમાતાને મનમાંથી પળભર પણ જવા ન દેશો. યશસ્વીર્તિ ભલે આલ્યા જતા, નિદ્રા ભલે વટાઈ જતી, શિષ્યો છોને રિસાઈ જતા, શરીર ભલે લેવાઈ જતું....પણ....પણ શુરુ-માતાને પળભર પણ વેગળી ન કરશો. સદૈવ એના યોગમાં આબોલજો, સદૈવ એની પાસે કાલું કાલું બોલજો, સદૈવ તમારી ભૂલોનો ભરખક બનીને એકચાર કરી લેજો.

નિદ્રાદિની આવર શુરુને મેળવવાનું ઔણ કરશે નહિ. 'મ' મળવી હોય તો નિદ્રાની ઉપેક્ષા પણ કરી શકાશે. 'નિ' નિદ્રા મેળવેલી આવડાઈ જતી હોય તો આવડાઈ જવા દેજો પણ શુરુમાતાને ખોલે નહિ. નિદ્રાદિ તો ચાર પૈસાની વસ્તુ છે. એની આવર માતાને ચેરવી દેવાય નહિ. કદાંક તાબે જીવનને કાળે સંધને! કેવળ પાપનો ભય હોય, શુદ્ધિનો ભય હોય તો આ જવા અંતરમાં બંદાબાર દિવાળી દેવે કે શુરુ-માતા વિના જીવન જાતી ન શકે.

જ્યાં સુધી જગતમાં રાગ-દ્વેષનું અસ્તિત્વ છે, ત્યાં સુધી હૃદયનમાં રાગ-દ્વેષના લેપ અવશ્ય સંભવિત છે, તો પછી ત્યાં સુધી એ પાપ-લેપને નિર્મૂળ કરવા માટે શુરુમાતાની પ્રતિ સમયની હાજરી કેમ આવશ્યક ન માનવી ?

તમને મળી છે એવી કો'ઈ 'મા' ? તો તમારી પુણ્યાઈની દેવેન્દ્રો પણ ધમ્મ્યા કરશે. પછી મસ્તાન ણની રહેતો હૃદયનમાં ! મનમાં ! રે વનમાં !

તમે નથી મેળવી 'મા' ? તો ચત્ત કરો. ઉદાસ રહેશો તો તમારા જેવો આપઘાતી આ જગતમાં કોઈ નહિ હોય.

જ અશુભ ભાવોથી શુરુમાં ગોશાળાપાત્રું દેખાય છે. શુરુ તો છે નિર્મળ સ્ફટિકરૂપા ! ગમે તે શુરુ હોય તોય જો તે પાપમીરુ છે; વિશુદ્ધરાયમના કદર પડ્યાતી છે તો તેમના શિષ્ય માટે તો બેશક ગૌતમશા છે.

શુરુના લઘુતમ દોષને જોવાનો શિષ્યને કોઈ અધિકાર નથી જોમના દોષોને આગળ કરીને શુરુથી વિમુખ રહેનારો વરતતઃ અદંકાર, મિથ્યાભિમાન, મોહ વગેરેને જ પોતાના પરમગુરુ ધનાવે છે. એનો અહનો સેવક બને છે. એ ગુણમી એના છુવનોના છુવનને ભડકે જાળે છે.

આપણામાં શ્રોતૃ જ્ઞાન આવે, શક્તિ આવે, કે કોઈ જ વૈજ્ઞાનિક કળા પાત્રુ આવે તો તે બધુંજ એકાંત ગુરુકૃપાને જ અર્પણ કરી એના દલનમ નિઃસ્વાયભાવ આપણામાં ડાલવો સરવૈ.

ક્યાં જશે પેલી વીરની વાણી, ‘ જે શુરું મન્નએ,
સો મમં મન્નએ.....વીતરાગની ઉપાસના કરનારાઓ
વીતરાગને ૧૮ કલાક ભજતા રહે અને શુર તરફ ઊડે ઊડે
પણ અનાદરભાવ રાખે તો વીતરાગના એ સાચા ભક્ત
કહેવાય ? શુરના બહુમાન વિનાનું વીતરાગદેવનું બહુમાન
એ વાસ્તવિક રીતે વીતરાગનું બહુમાન જ નથી.

મંત્રાધિરાજનો સ્મર્તા પંચપરમેષ્ઠિને ભલે, એની
કૃપાની વાતો કરે અને શુરને શિરોમાન્ય કરવા લાગ્યાર બને
તો નહીં માનવું પડે કે એ મંત્રોપાસક પોતાના શુરને
પાંચમાંથી એકેય પરમેષ્ઠિ તરીકે સ્વીકારતો નથી...અહના
સાધુને પરમેષ્ઠિ ગણી લેનાર, શુરને એ સ્થાને ન ગણે....
તો તેની હૃતભાગિતા કેટલી હદ સુધીની ગણુવી ?

અરિહંતથી પણ અધિક શુરદેવનું સ્થાન જીવનમં
આકાર પામશે ત્યારે જ અરિહંતની વાસ્તવિક ઓળખ થશે.
ત્યારે જ જિનાણા પ્રત્યે બહુમાન બગશે.

શુર પ્રત્યેના નિરપવાદ સમર્પણ વિના જે કાંઈ વિકાસ
થતો પોતાને લાગતો હોય તે બધાય બ્રાન્તિભર્યો ખ્યાલ
છે એવું તે તે દરેક શિષ્યે નિશ્ચયથી સમજી લેવું. એવા
વિકાસ કે એવા શમાદિ ભાવો કામચલાઉ દળાએલા જીવલેણ
જવર જેવા કે ભારેલા અગ્નિ જેવા છે. એ જીવનની શાંતિ
પણ મહાદાની કે મહાશયની શાંતિ જેવી લે?
જનક છે.

[૩]

‘સદ્ગુરુઃ શરણં મમ’

મુખે નીલા, જન્માસાઓ ય એક પછી એક લીટ્યા,
મન્યન્તોઃ વિપર મન્યન્તરો પચાર થઈ ગયા ! અસંખ્ય
અનંત કામ લીલી ગમે ! આ જીવે જીવ મારતીડ લેડી,
જીવ મારતીડા વિગળા ! બધુંય ‘જીવ’ કર્યું. કાળસાજની
જીવિત, જીવતા જીવના સમ બોલાવી દેવાનું કામ
કર્તાને જે કરે જ સંખ્યું. એવું જીવને જિવ બનતો અદ
કર્તાને જે કરે જ સંખ્યું. એવું જીવને જિવ બનતો અદ
કર્તાને જે કરે જ સંખ્યું. એવું જીવને જિવ બનતો અદ
કર્તાને જે કરે જ સંખ્યું. એવું જીવને જિવ બનતો અદ

કર્મરાજ પોતે જ રૂપ-ગૈભવ આપે, એ જ એનાથી પાપ કરાવે અને પછી એની સન્નિધિ કટકારે!

એના કંદમાંથી કયી રીતે છૂટી શકાય? છે કોઈ શરણું? છે કોઈ આ ત્રાસનું તરણું?

જેને કર્મરાજની કૃપા નજર સામે આવી જાય છે, જેને એણે દીધેલાં સુખ પેણુ નજરકેદનાં છે- પરાધીન છે, ગમે ત્યારે ઝૂંટવાઈ જવાનાં છે એવો પાછો ભાસ થઈ જાય છે તે જ આત્મા તેનાથી અત્યંત લયલીત થાય છે. આ લય જ્યારે પરાકાષ્ટાએ પહોંચે ત્યારે જ એ લયથી મુક્ત થવા માટેનું કોઈક શરણું મેળવી લેવાની સાચી ભૂખ જાગે. અને એ પછી જે શરણું મળે તે અવશ્યમેવ સંસાર સાગરનું તરણું બને એ તદ્દન નિઃશંક હકીકત છે.

તમે કર્મના લયથી ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય પોકારી ગયા છો? તમે 'ત્રાહિ મામ્' નો આર્તનાદ શરૂ કરી ચૂક્યા છો? કોઈના શરણની હવે તમને જરૂર લાગે છે? સુખ અને દુઃખ બેય કર્મની દેન હોઈને સમાન છે, એ વાત હૃદયંગમ બની ગઈ છે ને? તો બેયથી મુક્ત થવા માટે એક જ ઉપાય છે. તમે સત્વર સદ્ગુરુને શરણે ચાલ્યા જાઓ.

અનંતકાળની ત્રાસમય અવદશામાંથી મુક્ત થવું હોય તો સદ્ગુરુ: શરણું મમ' નો અજ્ઞપાજ્ઞ જપી લો. વર્તમાનકાળના વિલાસદુષિત ઝેરી વાયુમંડળમાં રહીને તેનાથી તદ્દન અલિપ્ત રહેવાની- આસમાનના તારા તોડવાની ગુ. મા. ૨

આરાધનામાં સફળ થવું જ હોય તો 'સદ્ગુરુઃ શરણં મમ' ના જપ સિવાય બીજો કોઈ જ રસ્તો નથી.

તમને મળેલી ગુણશક્તિઓ તમારા જ જીવનનું કારણ બની નાંખવાના બીજા આસુરીબળથી ધમધમી રહી છે એ વાત અંતરમાં ઠરાવી જ રાખજો.

પર્મના લગમાં પણ સૌથી વધુ બચ મોહનીયકર્મનો છે કે જે ગમે તેવા જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મોના પ્રદાસથી પ્રાપ્ત પર્મથી શક્તિઓને સાધન બનાવીને, તેના વડે જ જીવનું કાર્યનું આરંભન કરે છે. અર્થશ અર્થશ બુદ્ધિમાનો પણ પણ પાત્રનો મર્મ પામી શક્યા નથી એનું જ એ પરિણામ બનેલું છે કે તેને નિર્ભય બની ગયા છે. વિદ્વાનોને જ્ઞાનરસ કેઈ બચ નથી, મહોને દુર્ભંગતાનો કે દુર્ભંગોનો કેઈ બચ નથી. કૃપાઓને કૃપાનો દોશ પણ બચ પડ્યો નથી. મહાશક્તિને ભૂખમળના બચનો પડ્યો પણ દેખાતો નથી. અને આપણી દુનિયામાં આ નીડરતાએ જ કેટલાય વિદ્વાનોને એવા રીધા, કેઈનું શબ્દનું પગથાવ વિના, કેઈનું જીવનનું જીવન કેઈની નાંખ્યાં. અહમ્મદનાં અહમ્મદની જેમ કેટલાય વિદ્વાન પદ્માઓનાં જીવન કેઈની નાંખ્યાં. અને એવાં કેટલાંક વિદ્વાનોનાં જીવન કેઈની નાંખ્યાં.

વાસનાઓનો ! જેણે હરિહર પુરંદરને કે ગૌતમાદિ ઋષિઓને પણ ધૂળ આટતા કરી મૂક્યા છે !

જે આ વાતનો તાગ પામી ગયા તે લયભીત થયા, તેમનાં રૂવાડાં ખડાં થઈ ગયાં ! આખું અંગ કંપી ઊઠ્યું, ગાત્રો શિથિલ થઈ ગયાં, મોં ઘોળાં પૂણી જેવા થઈ ગયાં ! એ વિદ્વાન હતા તોય વિદ્વાત્તાને જ મારક માનવા લાગ્યા, તપસ્વી હતા તોય તપને જ આત્મઘાતક માનવા લાગ્યા, ધ્યાની હતા તોય ધ્યાનને જ કોયલો કરી દેતી આગ માનવા લાગ્યા. જો જીવનમાં રાગરોષની વાસનાઓ જોર કરી જાય તો !

આ લયે એમના જ્ઞાન-ધ્યાનના કે ત્યાગ-તપના અહંકારનો ભુલ્લો ખોલાવ્યો. એ નાસી છૂટ્યા સદ્ગુરુને શરણે ! આળોટી ગયા એમના ચરણોમાં ! ચૂમી લીધા એ પુનિત ચરણોને વારંવાર !

તમારે અનંતકાળના કાળાં કર્મોના ઢેરને હડસેલી દેવા છે ? તો સદ્ગુરુને શરણે ચાલ્યા જાઓ. પુણ્યશક્તિને તોરક બનાવવી છે ? તો સદ્ગુરુને શરણે ચાલ્યા જાઓ. પાપવાસનાઓને હતપ્રહત કરી નાંખવી છે ? તો સદ્ગુરુના શરણે ચાલ્યા જાઓ. લલચાશો મા, સ્વાતંત્ર્યના વાણ્યથી ! અંકજાશો મા સદ્ગુરુના પારતંત્ર્યથી ! લોભાશો નહિ લોહ-બળામાં, મોહાશો નહિ માનપાનમાં, ક્રોધાશો નહિ રમા-રામાના રંગમાં....એ તો તમારા રામ રમાડી દેશે !

જેને મુનિજીવન જીવી જાણવું હોય તેણે તો 'સદ્ગુરુ શરણું મમ' નો અન્યાન્ય સિદ્ધ કરવો પ્રયત્ન કરવો.

તે હોય, સદ્ગુરુ તો આપણા અનંત ઉપકારી, વિશુદ્ધ સંયમી, વાત્સલ્યમયી શુરુમાતા જ હોય.

ફરી વાંગળે 'શુરુમાતા' નો પત્ર અને મેળવી લેજો એવી કોંક શુરુમાતાને ! ભાગ્યવિહોળાને એ મા કદી મળતી નથી. પરિત્રાસારી ભાગ્યવંતો જ એને પામી શકે છે.

આ અનુભવશિદ્ધ હૃદયીકૃત છે કે 'સદ્ગુરુઃ શરણં મમ' નો તાપ કરીને આ મદામંત્રનું સ્મરણ કે મનન કરીને કોઈ પણ કાર્યનો આરંભ કરે તો અવશ્ય આજીવિંતવી સફળતા મળે, અને નવાઈની વાત તો એ બને કે એ સિદ્ધિનું મુક્ત્ય અંતરને લગીરે આડે નહિ ! આમ સાચો નમસ્કાર વ્યવસ્થા પવિત્રતા પામે. વાસ્તવિક શૂન્યતા શિદ્ધ થવા અને આ જગતે તે અભેદ કાવ્ય....માનસાચના સંગ્રામનું ! વર્તે એ કાવ્ય પંદરીને મળે ત્યાં મૂલી શકે છે. હાથ શરુ થાય તો એક જ બાવ થઈ જશે.

ભદ્ર દેવાનું સ્પષ્ટ કહ્યું છે એટલું જ નહિ પણ 'ધીવીત-
રાગ પરમાત્માની પ્રાપ્તિ માટે આનાથી સુંદર બીજો કોઈ
ઉપાય નથી.' એમ પણ કહ્યું છે.

રાગરાયની હોળીઓને જે કાર છે તે સદ્ગુરુ જ
આપણું શરણું હો ! ક્ષી વીતરાગને જે જોળખાવે છે તે
સદ્ગુરુ જ આપણું શરણું બને !

કર્મે આપેલી પુરુષાર્થની આગ વચ્ચે જે આપણને
અશિબ્રુ બનાવી રાખે છે તે જીવનદાતા સદ્ગુરુ જ
આપણું શરણું બની રહે !

આપણા અંતર્યામીને આ પળે પ્રાર્થના કરતાં કહીએ
કે હું પરમેશ્વર ! કોઈ વિશિષ્ટ શક્તિ ન મળે તો ભલે ન
મળે, કશુંક લૂંટાઈ જવું હોય તો ભલે લૂંટાઈ જાય, ગમે
તે થઈ જાય પણ કદીય સદ્ગુરુનું શરણું ખોવાઈ ન જશે !
પળભર પણ એ શરણુ પ્રત્યે અશુભભાવ ન જન્મશે. ભલે
દેહમાં શત શત રોગો એકી સાથે વ્યાપી જાય; હૃન્નરોની
સંભામાં ભલે ઉધાડાં અપમાન થઈ જાય. કોઈ કાર્ય કરતાં
ભલે કરુણ નિષ્ફળતા મળી જાય. રે ! પ્રમાદવશ કે કર્મ-
વશાત્ ભલે કોઈ ભયાનક ભૂલ પણ થઈ જાય તો ય સદ્ગુરુનું
શરણું કદી ન જલે, એની કાંકરી પણ ન ખરડે, ન હાલજે.
ન અસકશે.

અંતરના અશુભભાવોનાં ભયંકર તોફાનોનો જે
દૂળાદૂ ખ્યાલ આવી જાય છે તે જ
નો જમ કરતો રહે છે. બાકીના તો

ખારદાનો છે કે જેઓ ગદા પોતાના આહંકારના નશામાં
જેમાન બનીને મનફાવે તેમ જંગલી આખલાની જેમ ગમે
ત્યાં માથાં મારે છે. અનેક ભાવુકતાઓનાં માથાં ફેડે છે
અને પોતે પણ ચોરાશીના ચક્કરોમાં સદૈવ ખીસાતાં જ રહે છે.

આ સ્વાનુભવશિદ્ધ સત્ય છે. 'સદ્ગુરુ'ના શરણ વિના
મોહને પરાજિત કરી શકાતો જ નથી. અનેકાન્તવાદમાં
સ્વીકારાયેલો આ એકાન્તવાદ છે.

જે તેને પામશે તે જ તરશે. તે જ નિર્માન અને
નિર્વાકાર બની શકશે. તે જ વિશ્વમાં શાશ્વત ચમત્કારો
કરી શકશે. તે જ સ્વસ્થ બનીને અગ્નિજિત જીવોના કલ્યાણ
માટે શકશે.

બાકીના તો અર્ચિત આગ આંપશે, ધર્મના નામે પાપ
જ મળાઓની ! અમલતબ કે ને આવાન ? તો ...તે બહુ મોટું
કાર્મિક ગુણ છે. અત્યાર 'સદ્ગુરુઃ કાર્મણં મમ' નો જાપણ
જ નેમો દો પાપચાનનાઓના નવન આગમંતે થવા લાગશે.

વાસની જેમ, તારા અંતરમાં ત્યાં જાય ત્યાં મને લઈ જશે. તારા અંતરમાં મારો વારા જાની રહે ત્યાં સુધી તો જીવનના કર્મરાજની તાકાત નથી. કે તે મારી સાથે નજર પણ મીલાવી શકે! મને ત્યાં મારી મા. તારે જાણું જ હોય તો જા! પણ તારા અપરાધી, હીણભાગી, અશક્ત અને અજ્ઞાન બાળકને તો પગભર પણ ન વીસરીશ. જાસ, આટલી કબુલાત મળે તો જીવણું પણ ગમશે. કેમકે જો જીવન મારો વિનાશ નહિ કરે કિન્તુ વિકાસ જ સાધશે. અંતે તો ખ્યારી મા! મારું તારું લાવાગાક ઐક્ય જ સર્વશ્રેયનું કારણ છે ને? મા જો મા! જીવનસાથી! કદી ન વીસરીશ હોં તારા નિરાધાર જનનારા અપરાધી બાળને!

જીવનસાથીની જરૂર

મુનિજીવનની સફળતા માટે એક જાગૃત તો અતિ-શય મહત્ત્વની છે. આ જાગૃત આપણા જીવનમાં ન હોય તો સંભવ છે કે વારંવાર આપણને વિકાસગતિમાં આંચકો લાગ્યા કરે, પીછેહઠ પણ ક્યારેક થયા કરે.....

એ જાગૃત છે જીવનસાથી અંગેની ! એકાદ એવું જાહુમાનનીય સ્થાન આપણી પાસે હોવું જ નેઈએ. ન્યાં અંતરના જઘા જ ખાર ખોલી નાંખતાં લેશ પણ સરમ, ક્ષોભ, સંકોચ ન થતો હોય. મનમાં અકસ્માત ઊગી ગયેલા ખરાબમાં ખરાબ વિચારને પણ રજૂ કરી દેવામાં પળનો વિલંબ કરીને વિચારવાની આવશ્યકતા ન હોય....આવા જીવનસંગાથી ગુરુદેવ જ પ્રાયઃ હોય કે જેમની હૃદયમાં આત્મા કલ્પોત્થ કરતો હોય....કદાચ તેવું સ્થાન તેઓઝાં ન જ પામી શકે તો એવા કોઈ વિશુદ્ધ સંયમીને તે સ્થાન બક્ષીને આપણે. જીવનવિકાસ એમને સોંપવો નેઈએ. એવી તો શક્યતા જ નથી કે આ જીવનમાં કોઈ અશુભતત્ત્વનું ઉત્થાન

જ થાય નહિ, મન ઉપર આત્મધ્યાનનાં જાળા ક્યારે પણ જામે જ નહિ, વાણીમાં અશિષ્ટતા આવે જ નહિ કે કાચિક યોગમાં કશું ચ દુપણ પેદા થાય જ નહિ.

એની સાથે એવી કોઈ શક્યતા જ નથી કે આ જીવનમાં કોઈ સુકૃત થાય જ નહિ, મન લગ્ય લાવનાઓ લાવે નહિ, વાણી પોતાને ધન્ય બનાવે નહિ, કાયા પણ તપ-ત્યાગાદિથી પોતાને નિર્મળ બનાવે જ નહિ.

જે ચ સંભવિત છે...પ્રાયઃ હંમેશા સંભવિત છે.

નિત્ય કેટલાક સુકૃતો થાય છે તેમ કોઈ કોઈ દુષ્ટત પણ થઈ જ જાય છે. જીવનસંગાથીની પાસે દુષ્ટતો પ્રગટ કરીએ અને સુકૃતો પણ જણાવીએ. દુષ્ટતો જાણીને જીવન-સંગાથી એ દુષ્ટત ફરી ન થાય (અકરણ નિયમ) તે માટે માર્ગદર્શન આપે, ભૂલ થયા બદલ મીઠો મમણિલ કાલંક આપે, આંખોને આંસુથી ભરી આપે. એ અદૃશી પદ્મ-પંદ બધાય ધોઈ આપે.

સુકૃત સાંભળીને જીવનસંગાથી આનંદ પામે, અનુભવે, કૃપાનો ધોધ વરસાવે; ઉપજાડણા કરી નહુ બને જન્માવે. આપણા આત્માની લઘુકર્મિતાને કાઢી નથી સાધનાની યોગ્યતા જાણીને સુક્તિના રસ્તા બતાવે.

શોધી કાઢે એવા એક જીવનસંગાથીને જોઈ તમારો સંપૂર્ણ અલેદ હોય...અદિ કે તે ન કિતુ ભેદભેદ પણ ન આવી શકે. અસાધારણ સફળતા છે તેમની રહેણી.

એ સંગમાં જે રંગ આવે છે, જે વિચારદર્શિઓ ઊછળે છે, જે અંતર - મસ્તીનો અનુભવ થાય છે, તે હમેશા અનિર્વાચ્ય હોય છે.

એની પાસે હુકુતો પ્રગટ કરતાં ય લાભ જ થાય, સુકૃતો જણાવતાં ય વિકાસ જ થાય. હુકુતો વિકાસમાં નળાં પાડી દેનારાં છે. પણ એની ગહાં તો વિકાસમાં વેગ લાવી મૂકે છે. સુકૃતનું અન્યત્ર પ્રકટીકરણ વિકાસને થંભાવે છે, જ્યારે જીવનસાથી પાસે એનું કયન વિકાસને ચારે પગે દોડાવે છે.

શોધી કાઢજો કો 'ક જીવનસાથીને ! તમારાથી અભિન્ન મનને ! આત્માને ! હૃદયને ! દિલને ! દીમાગને !

જેમની પાસે જીવનસાથી નથી, તેમના જીવનમાં દુર્દિનદશા અનુભવાતી હશે. એમ મને લાગે છે. જીવનસાથી વિનાનું ત્યાગ-તપોમય જીવન, જ્ઞાન-ધ્યાન અને સ્વાધ્યાયમય જીવન લૂણ વિનાનું લૂખ્ણું, ફિક્કું નહિ બની જતું હોય શું ? મુનિ પણ માનવ છે ! માનવમાં ય એ માત્ર બુદ્ધિમાન પ્રાણી નથી, કિન્તુ હૃદયનું જીવંત તત્ત્વ છે. લાગણીનો જ અંતઃસ્રોત છે.

કઠોર સાધનાના જીવનમાં એકાદ પણ જીવનસાથી ન હોય તો ક્યાં એના અંતરના ઉકાળા ઠાલવશે ? ક્યાં એની ઉર્મિઓના ઉછાળાને વડાવશે ? ક્યાં પોતાના હુકુતોના પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા અશ્રુની સરિતાઓ વડાવશે કે જે કો'કના જોળાને બીનો બીનો કરી મૂકી પાપપંકને ધોઈને જ જાયશે !

જીવનસાથી વિનાનું જીવન એટલે કોર સાધનાનું ગૂંગળામણમયું જીવન! કેટલો સમય જીવાય એ ગૂંગળામણમાં વર્તમાન મુનિ-જીવન એટલે બહુ ડે કુશીલનું અતિચાર પ્રચુર-દોષપ્રચુર જીવન! અનેક દોષો ડગલે ને પગલે લાગ્યા જ કરે. એ દોષોનું નિવારણ ક્યાં થાય! કોઈ જીવનસંગાથીની મા વિના એ દોષો ઉચ્ચારી પણ ક્યાં શકાય? અને એ દોષો જીવનમાં રહી જાય તે: પણે પણે કુદકે ને બુસકે વધતા જ જાય એ નિશ્ચિત હકીકત છે. વધતા જતા નદીના પૂર જેવા જયાનક દોષો ક્યારે શું કરી બેસે? કોઈ કાળી પણે કેવા ઈતિહાસનું સર્જન થાય?

માત્ર મુનિજીવનથી મુક્તિ નથી કિન્તુ પ્રાયશ્ચિત્ત શુદ્ધ મુનિજીવનથી જ મુક્તિ છે. આથી જ બાર પ્રકારના તપમાં મૂર્ધન્ય સ્થાને પ્રાયશ્ચિત્તને કહેલ છે.

આ તપનું આરાધન જીવનસાથી-જીવનસંગાથીની મા વિના ક્યારે પણ શક્ય નથી.

સુકૃતોનું પણ આવું જ છે. હુકુંતો પ્રગટ કરવાથી નળળા પરીને મૃત્યુ પામે છે. તો સુકૃતો પ્રગટ કરવાથી સળળા જનીને વિસ્તરતા જાય છે. જીવનસાથી પાસે જ નિરભિમાનપણે આપણા સુકૃતોને કહી શકીએ. અને એની પાસેથી પ્રાપ્ત થતી ઉપજૂંહણ, સુકૃતારાધનમાં અભિનવ ઉત્સાહના ઉછાળા ઉત્પન્ન કરે, જે આપણા માટે હુ:સાધ્ય બનેલા યોગોને સુસાધ્ય બનાવી દે છે. અનાયાસે,

ભણી જઈને તૈયાર થતા ‘ઇલેક્ટ્રોનિક પ્રેઇન’ આ કાળમાં ઘણી મોટી સંખ્યામાં જોવા મળશે. કદાચ એને ચલાવી પણ લઈએ. પણ હાર્ટ જ્યારે ઇલેક્ટ્રોનિક (યાંત્રિક) બની જાય છે ત્યારે તે વ્યક્તિને આપણે બિલકુલ બરહાસ્ત કરી શકતા નથી. એ હૃદયોની નિષ્કુરતા અનેક લાવુકાતમાઓના ભાવપ્રાણ લઈ વિશ્વમાં કારમી હોનારત સર્જે છે.

માટે જ મુનિજીવનમાં....

હૃદય જ પ્રાણ છે.

હૃદય જ ત્રાણ છે.

હૃદય જ બધું છે.

શ્રી જીતકલ્પસૂત્રમાં કહ્યું છે કે મુમુક્ષુ આત્મા સંયમથી મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે. પણ જો તે સંયમ ધર્મ અવિશુદ્ધ જ રહે તો તેનાથી મુક્તિ ન મળે. એ માટે તો એ અવિશુદ્ધિને દૂર કરવા શુરુની સામે પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું જ જોઈએ. આમ પ્રાયશ્ચિત્તથી સંયમ શુદ્ધ થાય અને એ સંયમ મુક્તિ આપે છે માટે મુક્તિમાં પ્રાયશ્ચિત્ત-પાપશુદ્ધિ સ્વરૂપ અભ્યંતર તપ અસાધારણ કારણ બની રહે છે.

શું હૃદય વિના આ પાપ-શુદ્ધિ થઈ શકે ખરી ? હા, હૃદયવિહોણા બુદ્ધિમાન પોતાની બુદ્ધિના બળથી પાપશુદ્ધિની વાતો કરી શકશે પણ સ્વયં પાપશુદ્ધિ તો નહિ જ કરી શકે. પાપશુદ્ધિ વિના મુક્તિ શક્ય જ નથી પછી ચાહે તેટલા ઘોર ત્યાગ-તપ કરો, ઘોર પરિષદ-ઉપસર્ગો સહો, અપૂર્વ બહુશ્રુત બનીને પ્રખર વક્તા બનો.

પાપશુદ્ધિ

આચરી લેવા માત્રથી પાપશુદ્ધિ રહે માનતા ! વસ્તુતઃ તો પશ્ચાત્તાપના અક્રાંટ ધોષના સ્નાનથી જ પાપશુદ્ધિ થાય છે. પાપ ભલે નાનકડું હોય પણ એની શુદ્ધિ ભે તીવ્ર ભાવાવેગ-પૂર્વકની બની જાય તો સંભવ છે કે પાપના નહિ, એક જીવનના સઘળા પાપના નહિ, પરંતુ લાખો કરોડો જીવનોના સર્વ પાપ-પંકજો નાશ એ શુદ્ધિના જળ પ્રવાહો કરી નાંખે !

પાપથી ન હર્યો એણે શુદ્ધિથી જરાય ડરવું ન ભેદ્યે. શુરુભાતાના ચરણે આળોટી જઈને નાનકડા બાળની જેમ સર્વ પાપનો એકરાર કરી જ દેવો ભેદ્યે. શ્રીમહાનિશીથ-સૂત્રમાં એવા આત્માઓને પાપાત્મા નથી કહ્યા, પરંતુ પુણ્યાત્મા અને મહાત્મા કહ્યા છે ! એમને તો વંદનીય અને સેવનીય કહ્યા છે ! કેમકે પાપ થઈ જવામાં કોઈ આશ્ચર્ય નથી, આશ્ચર્ય તો પાપશુદ્ધિ કરવામાં આવે છે.

બકુશ કે કુશીલ ચારિત્ર્ય સિવાયનું કોઈ પણ ચારિત્ર આજે અહીં સંભવિત નથી. આ જેય ચારિત્ર્ય અતિચાર "હુલ જ હોય. એટલે અતિચાર તો લાગવાના જ છે. આપણી ફરજ સતત એની શુદ્ધિ કરતાં જ રહેવાની. કોઈ પણ યુવાન મુમુક્ષુ આત્મા પોતાને પવિત્ર માનતો હોય તો તે ન માની શકાય એવી બાબત છે. આજનો કાળ, આજનો ઉદ્ભવ વેશ અને આજનું ત્રિલાસી વાંચન ભલભલાને છપ્પડ ખવડાવી દે, તેમાં કશી પણ નવાઈ નથી. જેને દેવ અને ધીનાં નિત્ય સેવન હોય, વિભૂષા પ્રત્યે મુચિભાવ જતન હોય અને કિંચાકાંડ પ્રત્યે વિશેષ કોઈ આદર ન હોય, શુરુ પ્રત્યે

પાપશુદ્ધિ

જિનનો કટ્ટરભક્ત જ હુઃખલીરુ અને અવજાલીરુ
બનીને પાપમુક્ત થવા યોધાર આંસુ સારી શકે ?

જીવનમાં પાપ થવા જ ન દેશો, થાય તો તેને અંત-
રમાં રહેવા જ ન દેશો. કો'ક ગંભીર ગીતાર્થ સદ્ગુરુને
શરણે તરત ચાલ્યા જાવો. અને હૈયાનાં ભારે વલોપાત સાથે
એની શુદ્ધિ કરીને જ જાવો.

ભગવાન અર્ધમુરતીજીને નજર સામે રાખજો. પાપાત્મા
પણ શુદ્ધિ કરવા દ્વારા મહાત્મા બને છે. એ વાત અંતરમાં
રમતી રાખજો.

તમારું આ જ કર્તવ્ય છે, પૂજે પૂજે પાપથી લેપાત
આત્માને ધોયા કરવાનું ! જે થાકશે, કંટાળશે, અકળાશે
તે ભવરાનમાં ફેંકાઈ જશે જ્યાં ઘાતીકમોના જંગલી શ્વાપદો
જિલા ચીરી નાંખશે, ફેંદી નાંખશે, તમારું અસ્તિત્વ જ
જાણે કે ભૂસી નાંખશે. બચવું છે ને આ અધોર સીતમથી ?
તો થાકશો નહિ ! અકળાશો નહિ ! ક્યાંય હવે ગૂંચવાશો
તો થાકશો નહિ ! અકળાશો નહિ ! ગૂંચવાવાની જરૂર જ નથી.

શાસનસેવાનો સરળતમ ઉપાય

પંચાયારમય વિશુદ્ધ સંયમના પંથે ચાલી નીકળવું જોઈએ,
જેટલું અને તેટલું વધુ જિનાજાનુસારી જીવન જીવવાનો
મહાવરો પાડતા રહેવું જોઈએ.

‘માં ખોલવું હોય તો નાક બંધ કરો’ એ નીતિ અહીં
અપનાવવાનું આવશ્યક લાગે છે. અપૂર્વ શાસનસેવા કરવી
હોય તો સ્વસેવામાં નિપુણ બનેા. ત્યાં સુધી અંતરમાં શાસન
એકરસીલાવને પામે નહિ, જીવનની તમામ પળોમાં કર્તવ્યના
તમામ ક્ષેત્રોમાં સખ્ત ધાતુના કણકણમાં શાસન પીને પચાવી
જાણતાં ન આવડે ત્યાં સુધી એ શાસનને બહિરંગ ક્ષેત્રોમાં
સ્થિર કરવાનું કાર્ય આસમાનના તારા તોડવા જેટલું કઠિન
છે, એ વાત કશોય સંદેહ રાખ્યા વિના સ્વીકારી લેવી પડશે.

દૂકમાં શાસનસેવક તે જ બની શકે જેના અંતરમાં
શાસનની સુદૃઢ સ્થાપના થઈ ચૂકી હોય. તે સિવાય જડખાના
જેરથી પ્લેટફોર્મ ગબડવા માત્રથી કે યોજનાના કાગળિયાના
ચોડા દોરાવવા માત્રથી અથવા તો માત્ર પુણ્યની લાકડાની
તરવારે તૂટી પડવાથી શાસનસેવા કરી દેવાની માન્યતા તો
અનેક આત્માઓના ભાવપ્રાણોનો ભોગ લેનાર જીવલેણ બ્રમ
છે, એવી શાસનસેવા વસ્તુતઃ શાસનની કુસેવા સિવાય
શીઘ્ર કંઈ જ નથી. એટલે જે કોઈ આત્માને શાસનસેવાની
ચિંતા લાગી હોય તેણે પ્રથમતઃ તો આજ્ઞાનુસારી જીવન
જીવવું જ પડશે. કેમકે એનાથી નિષ્પન્ન થતું બળ એ જ
અત્રપતિ-શિવાજીની તાતી તરવાર છે, વાસુદેવનું સુંદર્શનચક્ર
છે કે દેવોના નાયક ઇન્દ્રોનું આગ વરસાવતું વજ્ર છે.

મહાત્માઓ પ્રથમ વિદ્યુત બળ ધરાવતું આધ્યાત્મિક પાવરહાઉસ છે. એમની સાથે આપણે અંતરની લક્ષિતનો તાર જોડી દઈએ. જેવું એ જોડાણ થશે કે તરત જ એ પાવરહાઉસમાંથી વીજળીનો ધોધ વહેવા લાગશે. લક્ષિતના તાર વાટે અનુગ્રહના સ્વરૂપે વહ્યો જતો એ ધોધ આપણા અંતરની દિવાલે લટકેલા ગ્લોબ વડે પ્રકાશ પ્રકાશ રેલાવી નાંખશે. મધી તો જેવો પુણ્યાઈનો ગ્લોબ ૪૦ વોલ્ટનો હશે તો થોડા ક્ષેત્રમાં પ્રકાશ પાથરશે, ૪૦૦ વોલ્ટનો હશે તો ચારે દિશામાં દૂર સુદૂર સુધી વ્યાપીને કેટલાયના અંતરને અજવાળી મૂકશે.

મને લાગે છે કે સંયમના વિશુદ્ધબળને ઉત્પન્ન કરવામાં પુષ્કળ સમયનો વ્યય થઈ જાય, જ્યારે સંયમી મહાત્મા સાથે લક્ષિતના તારનું જોડાણ કરી લેવામાં ઝાઝો સમય-વ્યય નહિ થતો હોય. કરુણાના એ સાગરો, ભક્તવત્સલો ભગવંતો, ભક્તની ઉપર અનુગ્રહ કેંવામાં થોડોય અનુચિત વિલંબ નહિ જ કરતા હોય. સદૈવ શાસનની પ્રભાવનાને આહતા એમના અંતરમાં તો એવા કોંક ચોગ્ય પાત્રની પ્રાપ્તિની ઝંખના સતત રમતી જ હોય અને જ્યારે એવું કંઈ ભક્તપાત્ર મળી જાય ત્યારે તેઓ અનુગ્રહ પ્રદાન કરવામાં બળનોય વિલંબ કરે એ વાત મારા મગજમાં તો નથી જ ખેસતી, અને એ કોંક મહાવિશુદ્ધ સંયમી મહાત્માનું બળ આ રીતે એકાદ ભક્તહૃદયમાં અનુગ્રહ સ્વરૂપે ભિતરી જાય અને એ હૃદયની ક્ષત ઉપર પુણ્યાઈને

કે પોછી એવા ઊંઘીતાર્ય સંયમીલનવાંતોની નિશ્ચા-સ્વીકારી લઈને એમનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરી લઈને એમના જેટલા જ મહાબળવાન બની જવાના માર્ગે જવું ? જો શાસનસેવા અવશ્ય કરવી છે, અને જો તે સેવા સંયમથી બળવાન બન્યા વિના શક્ય જ નથી તો દૂંકા સમયમાં તેવા બળની સિદ્ધિ માટે બીજો જ રસ્તો શ્રેષ્ઠ નથી શું ? વિશુદ્ધ સંયમી મહાત્માના અનુગ્રહનું બળ એ કેટલી વિરાટ તાકાત છે, એ વાતનો ખ્યાલ બરાબર આવી જાય તો એ બળ કાળે બધું જ કરી છૂટવા માટે આપણે સદૈવ સજ્જ બની રહીએ એમાં જરાય નવાઈ નથી.

હેરતભર્યાં પરિણામો એ અનુગ્રહના પાત્ર બનેલા ભાગ્યવંત મહાત્માઓએ જ ભૂતકાળમાં બતાવ્યાં છે ! એવા મહાત્માઓ જ સંયમધર બની ચૂક્યા છે. અને શાસનના સુકોની પણ તેઓ જ બન્યા છે. આપણા માટે પણ એ જ રસ્તો છે. કો'ક મહાસંયમીના લક્ષ બનીએ, આશાકારી બનીએ, એમનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરવા માટે શૂન્ય બનીએ. આપણે કોઈ વિચાર, કોઈ સ્વતંત્ર ઉચ્ચાર તો દૂર રહ્યો, આપણું અસ્તિત્વ જ આ જગતમાં નથી એટલી કક્ષા સુધી પહોંચીને શૂન્ય બનીએ. આ રીતે અનુગ્રહ ઝીલવા માટે જ શૂન્ય બને છે તે જ શીઘ્ર પૂર્ણ બને છે. પૂર્ણ બનેલા પરમાત્મા જ સિદ્ધાત્મા બની એક બને છે.

પૂર્ણ બનવાનો પુકાર કરનારે શૂન્ય બન્યે જ છૂટકો છે ! શૂન્યમાંથી જ પૂર્ણ સર્જાય છે. પૂર્ણની જ એકતા બને,

સ્વસ્ત પ્રલોભનોએ લોકોત્તર ધર્મોનુશાસનનાં તરફ સીધી કે આડકતરી રીતે સૂચા ઉત્પન્ન કરી છે. માનવધર્મ, કૌટુંબિક ધર્મ, પ્રચારધર્મ, વગેરે ધર્મોનાં આકર્ષણો એટલાં વ્યાપક અને મોહક બનતાં ચાલ્યાં છે, કે તેની પાછળ મોટો માનવ-ગણ, સુમુશુગળ, પણ ઢસડાવા લાગ્યો છે.

મારે આહીં એ લાલબત્તી ધરવી છે, કે કોઈ પણ પ્રલોભનમાં પડીને આજ્ઞાને ઠુકરાવવાના ભયાનક અધર્મમાં આપણે રખે ફસડાઈ પડીએ. એવું એક પંથુ પ્રલોભન બર-સ્વસ્ત કરી ન શકાય કે જેની પાછળ જિનાનુશાસનને લેશ પણ આંચ લાગી જાય. તમે જે જે અંશમાં જિનાસીના પ્રાલક અને વિશુદ્ધ પ્રરૂપક છો તેટલા જ અંશોમાં જિનશાસનની પ્રભાવતા કરી શકો છો.

તમારા એ લાવને તોડી પાડવા માટે આજ્ઞાનાં પ્રલોભનો ધરાર સમર્થ છે. તમે એની અંતઃમણિમાં આવી જાઓ. એટલું જ જરૂરી છે, પછી તો દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, લાવના નામે જિનાનુશાસનને સંક્રાંધી કચડી નાંખવાનું વ્યવસ્થિત પાપ આપમેળે થઈ જશે. તમને પંથુ તે પાપોચારની ગંધ નહિ આવી શકે.

તમે સાધ્વી હશે તો આજ્ઞુ જગત તમને કહેશે કે અહાર નીકળો, સ્ત્રી પુરુષોની સલામાં આવો, પ્રવચનો કરો.

તમે સાધુ હશે, પ્રવચન કરતા હશે તો તમને એ જગત કહેશે કે આ માઈક પકડો, લાખોને દેશના દો ! નાના

બન્યા. શું ખોટું થયું કે કંઈ તો ? બધું બન્યા, પણ તમે
 પ્રાણનિદ્રામાં બન્યા. કેવલ જૂન જ સુષોભિત બન્યું. પણ
 પ્રાણ - જિનાજાપાસનનો ધર્મ - ઝીડી ગયો. જિનશાસનના
 મર્મનો પણ એ મર્મ છે કે સ્વમાં શાસન ન વસે તો પરમાં
 એને પ્રાયઃ વસાવી ન જ શકાય. એ કર્મના અસાને જ
 સુઘાત્માઓના જાવમર્મ વીધી નાંખ્યા ! એમના પ્રાણને
 છિન્નખિન્ન કરી નાંખ્યા. કયાંય દોડી ન જશો, જિના-
 શાને પગતળે કચડીને, કયાંય લોભાઈ ન જશો, જિનાશાને
 ઉપેક્ષીને, કયાંય આંખો ચોંટાડી ન દેશો, જિનાશામાંથી આંખો
 ઉઠાડી લઇને.

તમારી જાત સાથે જ જીવ સટોસટનો જંગ ખેલી લેવો હોય, તમારી જાત સાથે જ જીગાર રમી લેવો હોય, તમારી જાતને જ તમારે રક્ષેરક્ષે કરી દેવી હોય તો જ પ્રલોભનોનાં આ લયાનક વિષયુગમાં તમે જિનાજ્ઞાની લગીર પણ ઉપેક્ષા સેવવાનું સ્વપ્ને પણ વિચારી શકો.

ક્ષણિક જીવનનાં વિનાશી માન-પાન અને યશપ્રતિષ્ઠા ખાતર અવિનાશી જિનાનુશાસનને લેશ પણ આંચ આવવા દઈને, લાખો મુગ્ધજીવોની વિકાસદિશાને રુંધી નાંખવા જેવી ભયંકર સ્વાર્થાન્ધતાનું પોષણ નજર સામે રહ્યાં કરે, તુચ્છ જ્ઞાનપાનના સુખો ખાતર, લોકૈષણ્ય ખાતર, લોકરંજન દ્વારા પ્રાપ્ત થતી મહા પદવીઓ ખાતર, સર્વ-હિતકર જિનાજ્ઞાને ઠુકરાવવી એ કેટલા બધા સંકુચિત અને ક્ષુદ્રાતિક્ષુદ્ર માનસની નીપજ છે, એ તો શાન્તિથી વિચારશો તો જ સમજાશે.

તમે મુનિપદના સ્વામી છો, તમારે એ પદથી શોભવું હોય તો જિનાજ્ઞાને વંકાદાર રહ્યા સિવાય કોઈ જ રસ્તો નથી. તમે એની કઠોરતાથી અકળાઈ જાઓ, તમારી અનાદિની કુતહલપ્રિયતાથી લોભાઈ જાઓ કે માનપાન અને જ્ઞાનપાનની ગલગલીઓમાં લેવાઈ જાઓ તો મુનિપદથી તો તમે કદી પણ શોભી શકો નહિ. તમે અમદાવાદની એમ. જી. લાયબ્રેરીનું એ પગનું કળાટ બની શકશો કે જેમાં નિર્જીવ પુસ્તકોના ઢગલે ઢગલા ખડકાંયા હશે જ્યાં આચારનો પ્રાણ ક્યાંય ઘળકતો નહિ હોય. તમે વિદ્વાન પ્રોફેસર બની શકશો પણ મુ. મા. ૫

જિનારા એ જ તમારો માન્ય છે ! એનું પાતન એ જ
 તમારું જીવન છે ! એનું રક્ષણ એ જ તમારું જીવન છે.
 કમૂઠ કરા એ માન કે એના નિષ્ઠાનું જીવન મૃત્યુથી
 પણ વધુ દુઃખદ છે; સ્વીકારી લેા એ વિદ્વાન્ત કે જિનારાનો
 સામેક્ષમાન એ જ સાચી પ્રત્યન - પ્રમાણકતા છે; કોરી
 નાંખો એ અસરોને અંતર પર કે જિનાનુશાસન વિનાની
 કોઈ પણ વાત સાંભળવા હું લાચાર છું. પ્રતિજ્ઞા કરો આ
 જ પણ કે જિનારાને આંચ લગાડીને કોઈ પણ પ્રલોભનમાં
 કોઈ પણ કુતૂહલમાં, કોઈ પણ પ્રકાશમાં હું કયાંય કદાપિ
 ફસાઈશ નહિ.

તમારો પ્રચાર તો જ સાચો કહેવાશે જો એ પ્રચારની
 વૃદ્ધિ સાથે તમારો આચાર વૃદ્ધિ પામતો જતો હશે;

તમારી વિદ્વતા-બહુશ્રુતતા એ જ માન્ય ગણાશે જો તમે દેવ અને ગુરુ પાસે તમારી જાતને તદ્દન અજ્ઞાન અખૂઝ પાપમય તરીકે રડતી આંખે કબૂલતા હોશો.

તમારા રસ યોગ પણ ત્યારે જ મંજૂર થશે જ્યારે એ યોગ તમને પ્રાણ વિયોગ જેટલો અસહ્ય બની રહેતો હશે.

જો આમાંનું કંઈ નથી અને છે માત્ર વિદ્વતા, વક્તૃત્વકળા કે ખાનપાન-માનપાનની મોજ મળે, તો એ કટુતમ સત્યને સ્વીકારી લેજો કે તમે જિનાજ્ઞાના આરાધક નથી, અનારાધક પણ નથી; ભરપૂર વિરાધક છો.

જણાવું છું તો જાગી જાવો આ ફટકાઓથી ! ઢંઢો-જાળે તમારી જાતને, મારી આ ચિચિયારીઓના શ્રવણથી. હગારી લેજો ફૂળી રહેલા આતમના નાવને ! પ્રલોભનોના ભડકાઓમાં સળગીને ખાખ થઈ જતા અંતરાત્માને ! દુર્ગતિઓની કડુણ હોનારતોમાં ઝીંકાઈ જતા દયાપાત્ર તમારા જીવાત્માને !

એક જ વાત. એકજ સિદ્ધાન્ત. એકજ રાહ નક્કી કરી લો કે જિનાજ્ઞાના પાલનથી દૂર થઈને, એના પ્રત્યેના સાપેક્ષ ભાવથી પણ મુક્ત થઈને, જગતના પ્રલોભનોમાં-કુતૂહલોમાં તણાવું એટલે જાતને રૌચ્ય-નારકોની ફૂંલીઓમાં જાતે જ ધક્કો દઈ દેવો. અનેક મુગ્ધજીવોના ભાવપ્રાણોને ગળે દૂપો દેવો.

આવે, જિનારા બની હોય તો આ જગામાં મુઓ.
 જિનાનુશાસનને ન સ્વર્ગી શક્તા હો તો એના વફાદાર
 સેવકોને અંતરથી પ્રજ્ઞાન કરો, પ્રજ્ઞાન કરતાં શીખો. ધર્મનું
 મૂળ આ વંદના જ છે એ વાત વીસરશો નહિ. આરા એટલે
 આરા. આરાને તરછેડીને લાળ લાળ થતા હોય તે લાળ
 નથી, ત્યાં નુકસાન સિવાય બીજું કશું જ નથી. એક
 શેકની વાત આવે છે કે તેમ્ પોતાના જાંગલામાં જે ચોકિયાત
 રાખેલા. એક દિવસનો અને બીજો રાત્રિનો. એક વખત

શેઠને લંડન જવાનું નક્કી થયું. પાંચ જ દિવસની વાર હતી, ત્યાં સવારના પહોરમાં રાતનો ચોકિયાત શેઠ પાસે આવ્યો અને તેણે કહ્યું, “શેઠ રાત્રે સ્વપ્ન આવ્યું જેમાં જે વિમાનમાં આપ જવાના છો તેને તૂટી પડતું મેં જોયું.” શેઠ જરા વહેમી હતા. તેમણે લંડન જવાનું બંધ રાખ્યું. વિમાન સાથે જ તૂટી પડ્યું. શેઠે રાતના ચોકિયાતને બોલાવ્યો, પાંચ હમર રૂપિયાનું ઈનામ આપ્યું અને તરત કહ્યું, “આજથી તને નોકરીમાંથી છૂટો કરવામાં આવે છે કેમકે તેં મારું જીવન લાલે બચાવ્યું પણ રાતના ચોકિયાત તરીકે મારી તને આજ્ઞા હતી કે તારે આખી રાત જાગતા રહેવું છતાં તું સૂઈ ગયો, માટે જ તને સ્વપ્ન આવ્યું અને તેં વિમાન તૂટી પડતું જોયું. મારી આજ્ઞાને અવગણીને તું જે કંઈ લાલ મેળવે એને હું વસ્તુતઃ લાલ ગણતો નથી.

આજ્ઞાના મહત્ત્વ ઉપર એક બીજા પ્રસંગ તમને જણાવું.

મહારાણી એલિઝાબેથને તેના પતિ ડચ્ક સાથે ભારે અઘડો થયો. ડચ્કને હાડોહાડ અપમાન લાગ્યું. એલિઝાબેથ તેને શાંત કરવા પ્રયત્ન કરે છે ત્યાં જ પાર્લામેન્ટની આજ્ઞા આવી કે, “હમણાં જ તમને બોલાવે છે.” એલિઝાબેથે વિચાર કર્યો કે જો ડચ્કના મનનું સમાધાન નહિ કરું તો કદાચ અપમાનિત ડચ્ક આત્મહત્યા કરશે. પણ હવે ગમે તે થાય. સર્વોપરિ પાર્લામેન્ટ છે એની આજ્ઞા મારે શિરોધાર્ય કરે જ છૂટકો. મહારાણી એલિઝાબેથ તરત પાર્લામેન્ટમાં ગયાં, ત્યાંનું કામ પતાવીને તરત જ ડચ્કને આજ્ઞા કરી કે ખિટ-

મુનિપદ એ આગાની વફાદારીનું પદ છે. એ પદ મેળવીને એનો દ્રોહ કદાપિ થઈ ન શકે. સમગ્ર વિશ્વનું આધિપત્ય પણ પગ નીચે હુકરાવવાની તાકાત મુનિપદમાં છે. ત્યાં ગેડેલા આપણે એ આદાને જ હુકરાવશું ? તુચ્છ પ્રજોત્તમો ખાતર ! રે ! કેવું આતમઘાતી વલણ !

ભગવાન હરિભદ્રસૂરિયે મહારાજનું પેહું વચન યાદ કરે. “ હે ભગવંત ! મેં આ જિનાગમ (જિનારા) અમારી

પાસે ન હોત તો દુષ્ક્રમાકાળના કાળા ડીખાંગ અંધકારમાં
અથડાતા કુટાતા અમારા જેવા અનાથોની અવદશા થવામાં
શી કમીના રહેત !”

આપણે એ જ જિનાજાને પામ્યા છીએ. જિનની એ
આજ્ઞા એ જ આપણો ધર્મ બને, પ્રાણ બને. જીવ-જીવન
બને એ ખાતર તમામ આશંસાઓને દૃઢતાવીને જ જંપીએ.

વચનનાનુષ્ઠાનને પામીને અસંગાનુષ્ઠાનના સ્વામી
બનીએ, એ જ આપણા જીવનની એકની એક અભિલાષા
બની રહેવી જોઈશે.

Don't tell me that

There is a great deal of interest in the
subject of the management of the
and it is a very important one.

[illegible]

પછી બીજો ફટકો પ્રાયઃ નહિ પડે. કહાર દીર્ઘકાળે થાય ખાઈ જવાશે તો પાણુ પહેલાં એ માખુસ ચડપ કરતો'કે ઉણો થઈ જઈ, કપડાં ખાંચેરીને નાખે. કચુ' જ નાખ્યું. નથી એ રીતે અપાટાળાંધ ચાલવા લાગશે.

ફટકા તો આવે જ. આવવાના જ. પણ એ પછીના
કાળમાં જે આત્મમંથન થાય અને તેનાથી જેટલું સ્વચ્છ

દોષદર્શન થાય એથી કરીને ફટકો પડે તોય ઝાઝો સમય ધૂળ ચાટવાનું દુર્ભાગ્ય તો નહિ જ ઊભું રહે. એવું પતન પણ વધુને વધુ વેગભરી ચાલનું સર્જન કરશે.

મુનિજીવનમાં એક જ પ્રકારના ઘણા ફટકાના અનુભવ કર્યા. એના મંથને જો સ્વદોષદર્શન પ્રાપ્ત થયું હોય તો તે આ છે કે હું બદલાતી વધુ પડતી હીનતમ વૃત્તિવાળો તુરંધ માનવ છું.

મારી દૃષ્ટિએ આ વાક્ય ખૂબ વજનદાર વાક્ય છે, કેમકે વર્ષોના મંથન પછી આ સત્યની પ્રાપ્તિ થઈ છે. મંથનના કેટલાંક વર્ષો તો એ ભૂલ દેખાઈ જ ન હતી. બદકે પરદોષ જ આંખે ઊઠીને ચોંટતો અને આત્મા વધુને વધુ ભયાનક બનતો ગયો.

પણ અંતે થાક્યો. બધા માર્ગે કંટાળ્યો. શરીર ક્ષીણ થયું, મન પણ દુર્બળ થયું. પછી દુર્બળતાની એ શાન્તિમાં ખેડો, ફરી મંથન ચાલ્યું અને મને આ વિષયમાં સંપૂર્ણ સત્ય પ્રાપ્ત થયું.

મારી જાતને હું ખૂબ ધન્ય માનું છું. હવે આ દોષને દેહનાવવા માટેના શપથ લઈશ, એ દોષનો વિનાશ કરીને જ જંપીશ. મને અંતરથી એ વાત સમજાઈ ગઈ છે કે જો હું સુંદર નહિ બનું તો મારા પુણ્યે અવશ્ય વળગી પડનારાં આશ્રિતોનાં જીવનને કદાપિ સારાં નહિ બનાવી શકું. મારા આશ્રય તળે જીવનસૌંદર્ય પ્રાપ્ત કરવાની એમની ભૂલ

સૌથી વધુ મહાન પાપાચનનું કાર્ત્ત શકે. અને અત્યંત
જરૂરી પ્રજ્ઞાન વિજ્ઞાનનું કાર્ત્ત શકે. આ બે વસ્તુ આપી
દીધા પછી આપવાનું કશું બંધાઈ રહેતું નથી. આશ્રિત-
વર્ગને પણ એનાથી સંતોષ થાય એવું મારું મંતવ્ય છે.

આની સાથે આદાનનો અધર્મ ત્યાગી દેવો નેમ્મો.
શુરુને શિષ્ય પાસેથી કાપ-પ્રતિલેખનાદિ સેવાઓની અપેક્ષા
રહે છે તે ખોટું છે. ‘હું આટલું બણાવું, આટલી કાળજી
કરું અને શિષ્ય કંઈ જ ન કરે ?’ આ વાક્યમાં ભાર-
ભાર બદલાનો ભાવ બરેલ છે. સાંભળતાંની સાથે જ સિસકારો
ખોલાવી દે એટલી હીનવૃત્તિ અહીં ખીચાખીચ બરેલી દેખાય

શિષ્ય પરત્વે ગુરુનું વલણ

છે. આવી વૃત્તિ બગી ન જાય તે માટે દૈવ અભિગ્રહ કરી લેવો. બોધએ કે આશ્રિત વર્ગ પાસે મારે કાપ-પ્રતિલેખન સંચારો વગેરે અંગેની સેવા બિલકુલ લેવી નહિ. 'હું' આપે જ રાખીશ. બદલામાં લઈશ કશું જ નહિ, આ વિચાર બે પરિપક્વ બનીને આચારમાં આરપાર ઊતરી જાય તો ગુરુ-શિષ્ય સંબંધ અવસ્થાએ અપૂર્વ આહ્વાદક બને, એ ગુરુ પાસે સૌ શિષ્ય હોય તો પણ તેનો ભાર તેને લેશમાત્ર ન હોય.

હાથ પગ ચલાવીને, ભારે શ્રમ કરીને નહીં પાર ઊતરવા કરતાં એ વહેણની ઉપર ચત્તાપાટ સૂઈ જઈને, કશાય શ્રમ વિના પાર ઊતરી જવું એ જ સુંદર કહેવાય. આજે તો પ્રાયઃ એવું કોઈ વૃંદ નથી મળતું જ્યાં એ સ્વર્ગીય આનંદ જોવા મળે.

એક વાર ગુરુ પોતે પ્રદાન જ કરે, આદાનનો ત્યાગ કરે તો શિષ્ય પણ ગુરુસેવાનું પ્રદાન જ કરતો થાય. "મારા ગુરુ મને કેમ અમુક વસ્તુ આપે નહિ? મને કેમ પાસે બેસાડે નહિ?" ઈત્યાદિ આદાનની હીનવૃત્તિઓ શિષ્યના અંતરમાંથી પણ વિલીન થઈ જાય.

જ્યાં પરસ્પર માત્ર પ્રદાન છે, કોઈને પણ આદાનની ઇચ્છા જ નથી ત્યાં સુખ છે, સૌંદર્ય છે, લગ્ન્યતા છે અને અતૂટ સંબંધનું સખ્ય છે. પ્રેમની હવા ત્યાં સર્વત્ર વ્યાપે છે. પરના હિતની ચિંતા ત્યાં પ્રધાન બને છે. પોતાના ઐહિક હિતની વાત પણ ત્યાં ઉપહાસાર્થક બને છે.

જાલે એ બધું આ ગુપ્ત છે. મારી પાસે એ છે
 કે જિંદગી મારી પાસે અને પાસે એના જિંદગી ગુપ્તથી
 મારાના જેવું એના દરમિયાન જેવું એના સુખ-દુઃખનાં અનુભવો
 મારાના અને મારી જે રીતેનાં. અત્યંતનાં પાંચે પાંચે,
 મુશ્કેલીનાં મુશ્કેલીનાં મુશ્કેલી એવું એ બધું છે.

પણ પેલા ગુપ્ત સર્વોચ્ચ આનંદની અભિપ્રાય પણ
 આ માટે સમર્થ ?

આંખ સામે મરી. તમારા ગુરૂના બર્મન ઉપકારના
ફળે! જંગમની બર્મન અંગેના સર્વોચ્ચ જાણીતા
પાત્રને તમને યોદ્ધા કરી મૂક્યા, એની જાણકારી સર્વોચ્ચ
જાણથી બતાવ કરી દેવાની અર્થે આદ્યમશક્તિ બતાવી
તમને ઉદ્ધારાદિત કર્યા અને વિનયની પાત્રીયુક્તિ તારે તમને
અગાધી દીધા, તમારા એ જીવનસાથી બન્યા.

અનંત સંસારને આંખ સામે લાવો. કેવા કેવા દુઃખોય
એ ફરફરી ઉડયો છે. એમાંથી તમને આજ્ઞા ઉપાદી લેનારને
ઉપકાર કેટલો ? આઈન્સ્ટાઈનનું 'ગણિત' પણ અહીં કા
નહિ કરી શકે હોં ! ઉપકારના અનંત મેરુ નીચે કચડાએકે
એક આત્મા તુરંત એકિત સ્વાયં ખાતર ગુરૂપારત અં

શુરૂ પરત્વે શિષ્યત્વં વલણ

અભારાઈએ મુકશે એમ ? મનસ્તાંત્ર. ખનશે એમ ! અને એ
ગધુ કરશે તો કર્મસત્તા એ નાટક મૂંગી મૂંગી બોચા કરશે
એમ ?

ખીલ વાત... જે શાસનને પામ્યા છે અને એનાથી
જે મુનિવેષ મળ્યો છે એના પરિણામે આજનો અખજોપતિ
રોકફેલર પણ ન લોગવી શકે એટલી એશારામી તમે ધારે
તો માણી શકો. તો હવે એ શાસન પ્રત્યેની તમારી કોઈ
જવાબદારી જ નથી શું ? જે મુનિત્વને અંગે આટલી બધી
અતુક્રુણતા મળે તે મુનિત્વ (શુરૂપારતંત્ર્ય) ને તમે છેહ
દેવા... જેટલું કઠોર અને કૂર પગલું ભરવાતું સ્વપ્ને પણ
વિચારી શકો ખરા ?

અરે ! એના પરિણામે લમણે ઝીંકાનાર પરલોકનોય
થોડો તો વિચાર કરો. મૂળ જિંદગી અંતર, રહી જિંદગી ચક્ર.
સો વાતની એક વાત. મુનિત્વને છેહ દઈ શકાય નહિ. કોઈ
પણ સંયોગમાં, કોઈ પણ દેશમાં, કોઈ પણ કાળમાં મુનિત્વની
રક્ષા કાળે, જીવનના સુખ ખાતર, પરલોકની 'સેફ્ટી' ખાતર,
શાસનની વફાદારી ખાતર, અનેકોના આશ્રયદાતા જનવાની
સિદ્ધિ મેળવવા ખાતર, જે કાંઈ કરવું પડે તે કરી લેવું
નોઈએ. જે કાંઈ મનગમતું જતું કરવું પડે તે બેધડક જતું
કરી દેવું નોઈએ. કરવાની છે શુરૂપારતંત્ર્યની આરાધના.
જતી કરવાની છે સ્વચ્છંદતાના લાલોની પરંપરા-એક ઘોરા-
તિયાર વિરાધના.
ગંભીર બનીને મારી વાત વિચારજો. અનંત ઉપકારીના
ઉપકારની રૂએ આ નાનકડું એક જીવન તો એ કરુણ-

ગુરુના દેખાની તર ખડીં જરતો મા ! મુરુનું
 મુરુ, મુરુના મુરુ, એ આપણા માટે મનમન મીનમ
 એ એના કોરી જરુના દેખે વિચારના જરુના બનું
 જાતરના માતા મેરુને મ ન વિચારી સત્ય / કંકરીને કેળ
 નારા મેરુને મું નથી નેક મકલો ? એ જાતરના મેરુ
 આપણ દેખની કંકરીનું દર્શન લખન મુરુ બનું છે. છતાં
 એ ગુરુના છત્રચમાવને કારણે સંભવિત દેખને વિચારીએ
 તે એ વિચાર આપણા વિકૃત માનસનું જ સૂચન કરે છે.
 વાગવાન અંડરુદ્રના કયાવદોષને શિષ્ય વિચાર્યો હોત તે
 શિષ્યની પ્રશંસા ઇતિહાસ કદાપિ ન કરી શકે એવું કમુંક
 બની ચૂક્યું હોત !

શાસ્ત્રમાં સાપના દાંત ગણવા ગએલ શિષ્યની વાત કે
 જેનેતર કયાઓમાં આવતી શિષ્યના ગળે છરી મૂકતા ગુરુની
 વાત-જેમાં સમર્પણ સિવાય કશું જ જોવા ન મળે. તમારી
 બધી જ ઇચ્છાઓનો નિરોધ કરી દો. ઇચ્છાનિરોધ તપોનો પલ્લ

ગુરુ પરત્વે શિષ્યત્વં વલણ

તપ છે, ગુરુના ઉપકારતું અવિસ્મરણીય જ્ઞાન એ જ્ઞાનોત્તમ જ્ઞાન
ગુરુત્વં ધ્યાન એ ધ્યાનોત્તમ ધ્યાન છે. પેલું 'પરમાત્માતું વચન
યાદ આવે છે, "જે ગુરું મન્નય સે મમ મન્નય." પરમાત્મા
શાસનપતિ મહાવીરદેવના શાસનમાં ચાલી આવતી અવિ-
ચિન્ન ગુરુપરંપરા મજબૂત કરવામાં ગુરુકૃપા મેળવીને
તમારો કાળો અવશ્ય નોંધાવો.

ગુરુકૃપાના અભાવમાં જીવન પવિત્ર થતાં નથી એ ગમે
તે પળે કાળા ઇતિહાસતું સર્જન કરવાતું પરમ-દુર્ભાગ્ય પ્રાપ્ત
કરી જવાની પૂર્ણ શક્યતામાં અદ્ધર લટકતાં રહે છે. એમની
વિદ્રતા તપશ્ચર્યાદિ શક્તિઓ જ આચારના કે શ્રદ્ધાના
જીવનમાં કો'ક મોટી હોનારત સર્જીને જ જંપતી હોય છે.

જ્યાં ગુરુકૃપા છે ત્યાં લલિત કલાય એ શક્તિનો કૃમિક
વિકાસ ન પણ જોવા મળે છતાં એ આત્મા એના આંતર
જગતની મસ્તીનો એતાજ બાદશાહ બની રહે છે. એ
એનામાં મસ્તાન હોય છે. મોડ - શેતાન એની સામે જોવા
પણ અસમર્થ બને છે. શાસન-માલિન્યના કર પાપજનક
તો એ કદાપિ બનતો નથી. નથી જોઈતું ને એકાએક
ધબડકો વળી જતું જીવન! તો બધું જતું કરો. બધી
ધ્રુવોએ પૂજો ચાંપો. શરણે જાઓ ગુરુના કે ગુરુમાતાના!
સ્વના, શાસનના, સર્વના હિતની દૃષ્ટિએ, ગુરુના અનંત
ઉપકારોની દૃષ્ટિએ, પરવોકની દૃષ્ટિએ, તમારી જો કોઈ
કરજ હોય તો એક જ છે કે ગુરુકૃપા ખાતર તમારે
બધું જ કરી છૂટવું. બધાં જ પ્રયોજનો જતાં કરી દેવાં.

મારા જીવનને હું માત્ર હાનિનું બીજાનું બાલનું
જનાવું ને એ મારા માટે પડેલી જાણને, મારું મન, મો-
મારું બંધન માનું મનું બંધન છે.

જાણે કે દીન વિધિનું અનિવાર્ય બનવાને કારણે
મેં કેટલી કારની ગફારી બરી નાખાવી આત્મ જમાવી રહે-
તેની કોઈને એ અંદરની ગંધાવી બદરની ગંધ પણ ન બંધ
અને એ જીવનને ધન્ય આલેખન બનાવવા મુશ્કેલીને
જગત કરે !!!

છેલ્લા બે-ચારી માસથી મારી માનસસ્થિતિ મારા
હીન-જીવનનું 'એન્સાઈડ' દર્શન કરતી રહી છે અને
મને એ જીવનમાં સર્વત્ર ગાઢ અંધકાર છાઈ ગયેલો જણાતો
રહ્યો છે. રાજગણેજ હું વધુને વધુ સચિંત બનતો રહ્યો
છું. મને હવે સમજતું જ નથી કે પરલોકની હીન ગતિઓ
માં મારું સ્થાન કયાં હશે ? શ્રેષ્ઠતમ સાધનામાર્ગે હીનતમ

[illegible]

આવી અનુચિત-અશાસ્ત્રીય જીવન પ્રણાલી માત્ર
સ્વનું અહિત નથી કરતી કિન્તુ અનેક પરાત્માઓનું કરમું
અહિત સાધે છે. શાસ્ત્રબાધિત કેઈ પણ વૃત્તિ કે પ્રવૃત્તિ
જોવા પ્રકારનું ઘોર કર્મ બાંધાવી દે છે જેના ઉદયકાળમાં
આત્મપાસના અનેકાનેક આત્માઓના અશુભકર્મોની ઉદ્દીરણ
યાય છે. નિરાગીને રાગથી ઘેરે છે. સાગ્ન-માબ્દને મૃત્યુની

સાધુ એટલે ? જગતની મા....

૬૭

પંથારીમાં તડકડાવે છે. આનંદના વાતાવરણમાં કારમી રોકકળ કરી મુકાવે છે.

એકના અશુભ વ્યાપારથી જન્મેલા ઘોરપાપે અનેકોનું અહિત કર્યું ! આ તો લાવિની દૃષ્ટિના અહિતની વિચારણા થઈ પરંતુ એવા રાગાદિ દુષ્ટ આત્માઓ તકાળા પણ આશ્રિતો ઉપર ઘણું અહિત ઠાલવે છે. જો એ તુચ્છ જીવન પ્રણાલીને તેમણે વધાવી ન હોત તો તેમના ધર્મમય જીવનથી-આસાચુસ્ત જીવનથી.... હલરોના એ તારક બનત.

હવે ? તુચ્છ ખાનપાનની લાલસાએ એમના જીવનને નિઃસત્વ બનાવ્યું, એવાના આશ્રયથી કોણ ધર્મ પામે ? કઠોર આચરણના ગુણગાન કોણ ગાય ? ઘોર તપને કોણ નમી પડે ?

પોતાના શુદ્ધ સંયમનાં નિમિત્તે નિશ્ચિત બનનારું અનેકોનું હિત ન થાય તો તે શું અનેક આત્માઓનું તકાળા નીપજતું અહિત જ નથી ?

“સ્વપરના હિતાહિતનો સંપૂર્ણ આધાર સ્વની વિશુદ્ધિ સંયમ પ્રણાલીમાં જ છે એ વાત જીવનમાં રંગે રંગમાં રમાડી દેવામાં આવે તો એક પણ નાનામાં નાતું પાપ કરતાં દિલ કરપે. આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશોમાં કંપન થાય, હૃદયમાં ધડકારો જાગે....જે બેદરકારી આજે જણાય છે તે આ વિચારણાના અભાવથી છે આ મારું નસ મન્તવ્ય છે.
શુ. મા. ૭

નવા પુરો હોવાને કારણે આવા વર્તન બદલે. આ
 વધે માત્ર એ રીતે જોવા દિવાલ પાસેના વિચાર
 કરવાને જમા. એ દિવાલે બીજાની સાથે જોવા કરવા
 એ પ્રારંભ માત્ર જમાવે અને એ પછીથી જુદા જુદા જાતનાં
 વિચારો એ જ માત્ર, જોવા કરે. પણ હવે કશું જ ન
 જોવાને નહીં જોવા કરે. એ દિવાલની નીચે આવારમાં
 પાંચમાની દેવાની સંકેત જોવાને આપ મને જાણે પ્રારંભ
 થઈ જાય છે. મુદ્દાઓ જ આ રીતે મુનિપણના
 જાણની અર્થે જાણના કોઈ કોઈ વાર થવી હોય તેનું
 સંવેદન થાય છે. એ વખતે આખા શરીરમાં અનુભવી
 વ્યાપી જાય છે અને અવારનવાર આનંદનુભૂતિ થાય છે. હવે
 મારા અંતરમાં નીચેનાં આધ્યાત્મિક વિચારો વ્યક્ત કરવાનું
 દિલ થતું નથી. હાલ તો એ જ મારી મૂકી છે એની સુરક્ષા
 આવારમાં વણી લેવાથી જ શક્ય છે એમ મને વારંવાર
 જાણ્યા કરે છે એથી જ હવે ઉદ્ભવતા વિચારોને બીજાની
 પાસે કલાકો સુધી વ્યક્ત કરવાનું બંધ કરીને અંતરમાં જ
 એને વાગોળીને એનું સાથ આપના એજસમાં પરિણમી

દેવું છે. વળી ગમે તેની પાસે આવા વિચારો મૂકી દેવા તે પણ ઉચિત નથી. આધ્યાત્મભાવના વિચારો તેને જ સુપાન્ય થઈ શકે જેને સંસારનો ભંડાર ભય લાગ્યો હોય, જેને આ બંધનથી મુક્ત થવાની અસહ્ય તાણાવેલી જાગી હોય. આના વિનાની કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસે એ વિચારો દર્શાવવા એ ભેંસ આગળ ભાગવત ભણવા જેવું છે. શ્રોતામાં ઉપરોક્ત બે વાત હોય તો સહજ રીતે તેના અંતરમાં મંથન જાગે. એને પ્રશ્ન થાય કે શી રીતે બંધન તોડવું? શી રીતે મુક્ત થવું? ક્યાં જાણવા મળશે એના ઉપાય? લાવ, દોડી જાઉં! ગમે તેટલું વેઠવું પડશે તો વેકીશ પણ ત્યાં જઈને મારા પ્રશ્નનું સમાધાન મેળવીને જ જાંપીશ.

આવી આગભરી જિજ્ઞાસા જ આધ્યાત્મિક વિચાર પીજના વચન માટેનું સર્વોત્તમ દોષ છે.

માત્ર સાંભળનાર, એક પણ પ્રશ્ન નહિ કરનાર અને અંતરને નહિ જોડનાર શ્રોતા જિજ્ઞાસુ નથી કિન્તુ મુગ્ધ છે. બેશક, એને મૂઢ તો ન કહેવાય પણ મુગ્ધ જરૂર કહેવાય. અંતરાત્માની સૃષ્ટિનાં દુર્ગમ શિખરો સર કરવામાં મુગ્ધતા તદ્દન આધક વસ્તુ છે. જિજ્ઞાસા જ સર્વશ્રેષ્ઠ સાધન છે. સંસારનો કારમો ભય, મુક્તિનો તીવ્રતમ અભિલાષ જ મુગ્ધતાનો શત્રુ છે, જિજ્ઞાસાના જનક છે.

અનાદિકાળની કારમી વાસનાઓ, અનેકાનેક વિદારી ભાંત્રો, કપાયોના ઉકળાટ, ઈર્ષ્યા અસૂયાદિના લળકારો મારતા

એની સાથે અનર્થકરના કાલ પાત્ર હોય જરાક અમન
 મન છે ત્યાં જ અંતરના સામે છે. કાલ પાત્ર પાપ મારા
 અંતરમાં નથી કદાચ ન પડે તેની ખૂબ ખૂબ બાવના
 થાય છે.

જે નવકાર ઉપર મને પ્રેમ થતો ન હતો તે હવે થતો-
 વધતો જાય છે. જે અશ્વવાસમાં મને કંટાળો હતો તેમાં જ
 હવે સમગ્ર જીવન વ્યતીત કરવાની બાવનાઓ થાય છે.

વિષય-કપાયોની વાસના તરફ બારે નક્કર થાય છે.
 વિવ્રતીય દેહાદિમાં અશુચિના ઢગલા દેખાતાં બદગોઈ આવે
 છે. જાણે મને જગતનું કશુંય ક્યાંય ક્યારેય ગમતું.

જ નથી....ગમે છે માત્ર મારા દેવાધિદેવ ગુરુદેવ. એમની આજ્ઞાનું પાલન ! એમની અળંગ વક્ષદારી ! એમના કિંકર તરીકેનું કે બાળ તરીકેનું મદમસ્ત જીવન ! આની ખાતર હું બધું ય ભૌતિકસુખ વીસરાવી દેવા તૈયાર છું. મારું અંતર શુભભાવોથી વારંવાર ઊભરાઈ જાય છે. મારી ક્ષતિઓથી એ વારંવાર રડી ઉઠે છે; ત્રાસી જાય છે. મારી આ અદ્ભુત અવસ્થા મને નિરતિશય આનંદ આપવા સાથે બહો સતત કહ્યા કરે છે કે હવે તારામાં જ સમાઈ જા....તારી ખાતર તું તારામાં જ સમાઈ જાય.... કાચબાની જેમ બહિર્મુખતાના લીપાણુ ભયથી ભયભીત થઈને તું ગુરુકૃપાના તારા અભેદ કવચશા શરીરમાં જ સમાઈ જા; નિર્ભય બની જા અને તારી સત્વશુદ્ધિ કરી લે.

બહાર કયાંય કશું ન જોઈશ, પરાર્થના પ્રપંચી વિચારમાં હાલ ન પડીશ....તારું ઠેકાણું એક વાર પડી જવા દે. પછી પરાર્થકરણ પ્રપંચ નહિ રહે.... સહજ રીતે જે પ્રવૃત્તિ થાય તે શુદ્ધ જ હોય; તેમાં પ્રપંચની કલ્પના ય ન થાય.

એટલે હવે મારે મારામાં જ સમાઈ જવું છે. તારક-તીર્થાધિપતિ મારા ગુરુદેવશ્રીજી મને કહે છે કે ૪૦ વર્ષની ઉંમર સુધી દરેકે પોતાનામાં જ સમાઈ જવું જોઈએ, ગૂમ ધઈ જવું જોઈએ. મારે પણ હવે આમ જ કરવું છે.

પરાર્થની અકાળે ઘેરઘા ત્યાગીને સ્વાર્થી બનવું છે એટલે કે પુરુગતમાં પ્રવૃત્તિ જ નહિ કરવારૂપ મૌન

સાંકે, નદી, રાણી, સાંક કે વનરાજી, કોઈને કશું આપ-
વાનો વિચાર કરતાં નથી, માત્ર પોતે જ પોતાના સ્વરૂપમાં
વિકસિત છે, સ્થિર છે, છતાં કોઈ તેની પાસે આવે તો તેને
સહજ રીતે આપ્યા વિના સંકેતો ય નથી.

નિર્ગર્ભ, મૈત્રેય અને પાનનો જ્યાં સંપર્ક થાય ત્યાં જ્યાં
જોઈએ તેમ જોઈને આપ.

સમર્પણનથી પૂર્ણ થાય છે અને જ્યાં જોઈએ તેમ જોઈને
પરસ્પરે આપવા સૌ પાતા જ કરે. સૌથી પહેલાં પાંડુ
કરે, પાંડુ જે જાણના જ્યાં જ પાંડુ આપ. પછી
પરસ્પરે આપ માટે વિરોધ નહીં કરે જ્યાં જોઈ તે માટે
તો જ્યાં જાણના જ્યાં જોઈ તેને સમર્પણ કરવાનું
અનુભવને આપનારે જ્યાં જોઈ તે પાંડુ કરવામાં
પરોપચાય પામે જ છે.

આપી જ હું-મુનિ-સાધક-ઉપાસક એ જ્યાં નિર્ગર્ભના
જ તરફે પીએ.

વૃક્ષ, નદી, રાણી, સાંક કે વનરાજી, કોઈને કશું આપ-
વાનો વિચાર કરતાં નથી, માત્ર પોતે જ પોતાના સ્વરૂપમાં
વિકસિત છે, સ્થિર છે, છતાં કોઈ તેની પાસે આવે તો તેને
સહજ રીતે આપ્યા વિના સંકેતો ય નથી.

નિર્ગર્ભમાં આપવાં જવાનું કંઈ નથી પણ લેવા આવે તે
સર્વને કશા ય લેદગાવ વિના સહજ રીતે આપી દેવાનું
હોય છે.

મુનિ પણ સ્વસાધનામાં વિકસિત થઈને સ્વૈર્ય પ્રાપ્ત

કરે છે...ક્યાં ચં કશું ચં આધું પાછું કરવાનું, સામે પગલે દોડી જઈને કૃત્રિમ પરાર્થ કરવાનું તેનું કાર્ય ન હોય.... એ તો જે આવે તેને અવશ્ય આપે....કશાય લેદ વિના આપે....માંગે તેને આપે....ન માંગે તેને આપવા માટે ઉતાવળો ન થાય. કાળના પરિપાકને એ ખૂબ વિચારે, કર્મને તે નજર સામે જ રાખે.

નિયતિ કે સ્વભાવને ચ ન ભૂલે અને પુરુષાર્થને ચ નજર બહાર ન જવા દે....શુરુકૃપાથીજ આવી સ્થિતિમાં રહેલો મુનિ શુરુકૃપાથી જ પોતાનામાં ઉત્પન્ન થતી શુદ્ધિથી જે વૈચારિક બળ પ્રાપ્ત કરે તે ગમે ત્યાં ગમે તેની પાસે ઓકી નાંખે એ કેમ બને ? વગર ભૂખે ઘેબર ખવડાવનારો અજાણે દુઃખ ભિભુ કરાવીને શત્રુ બને છે; મિત્ર નહિ. જેને ન્યારે કારમી ભૂખ લાગે છે ત્યારે તે જ્યાં લોજનની શક્યતા છે ત્યાં આપમેળે તે દોડી જાય છે અને મનભાવતું લોજન મેળવીને જ જાય છે. જેને વિશુદ્ધ જીવનની કારમી ભૂખનો હુતાશન ત્વગશે તે આપમેળે ત્યાં દોડી જશે; જ્યાં એ કુધાગ્નિ શાન્ત બનવાની પૂર્ણ શક્યતા જણાતી હશે. એવી રીતે દોડી જનારાની દોટમાં જ એના લાવ પરખાય. એના પ્રશ્નોમાં જ એની ભૂખની તીવ્રતા જણાય, એના મુખલાવ બેતાં જ એની તાલાવેલીનું જ્ઞાન ધાય. લોજન મળતાં જ એ લારે અહિસાન માન્યા વિના રહી ન શકે. ઉપાકાર નીચે દબાઈ ગયાનો ખ્યાલ અહુર્નિશ જીવંત રહે, પોતાનાથી શક્ય એવી તમામ સેવાથી એ જરાયે વેગળો ન રહે. એટલું જ નહિ

એની બંધારણમાં જ એ વાત, એ જ એ વાત
 જોઈ શકાય, એ જ વાત... તોયે એ બંધારણ
 બંધારણમાંથી બંધારણ બંધારણ બંધારણ બંધારણ
 બંધારણ બંધારણ બંધારણ બંધારણ બંધારણ
 બંધારણ બંધારણ બંધારણ બંધારણ બંધારણ

આટલી વાત સમજાય તો આપણને ખ્યાલ આવી જશે
 કે આપણે જીવનમાં એની તો કેટલીય વારવાર પ્રગતિઓ
 કરી રહ્યા છીએ અને એ રીતે કેટકેટલું આંતર-ધન મેળવી
 મેળવીને ખેંચી રહ્યા છીએ. આવા જીવનમાં વિદ્યા ક્યાંથી
 થાય ! પ્રગતિ શે શક્ય બને ! પ્રગતિની તો વાત દૂર રહી
 પણ સરવાળે તો પીછેહઠ જ થાય.

વિરાગની વૃત્તિ સુજ્ઞાના પંથે ચાર કદમ હોડાવી પણ
 હો, તોયે એક જ વચ્ચેથીનું વાતાવરણ એને છ કદમ પાછો
 ખેંચેલી મૂકે ? એક વર્ષમાં આવી કેટલી વાર પીછેહઠ
 થાય ? બાર વર્ષના સંયમપર્યાયે સંયમજીવનની કયી સિદ્ધિ

હાથમાં આવે? તટસ્થ આત્મનિરીક્ષણ કરનારને પોતાની થયેલી ખીછેહુકતું લાન થશે. પણ આમ સાથી થયું ? તેનો ઉત્તર મેળવવાનું ભારે મુશ્કેલ બનવા સંભવ છે. મને તો ઉપરોક્ત તોફાનો જ તેમાં કારણભૂત લાગ્યાં છે.

જો આપણને કણકણની આરાધનાનું અમૂલ્ય મૂલ્ય સમજાતું હોય, ભવચક્રમાં કદી ન સંભવિત બની હોય તેવી જિનાસાપાલનવૃત્તિને ભારે મહત્ત્વ આપવા લાગ્યશાળી બનવાની શક્યતા હોય તો કણકણની આરાધનાના રક્ષણ કાળે ખૂણ ખૂણ અગ્રમત્ત બની રહીએ. એક પણ અશુભ વૃત્તિ-પ્રવૃત્તિ ઉપસ્થિત થઈ ન બંધ તે માટે અત્યંત સાવધાન બનીએ અને તે ખાતર બધા જ બાહ્યધર્મોથી પરાડ્મુખ થઈ જઈએ. ભલે ન અનુભવવા મળે, ચારની સાથે બેસીને વાતો કરવાનો બહિર્મુખ આનંદ, આપણને એ આનંદ ખાપતો નથી. ભલે ન માણવા મળે થોડી પણ ઠકામરકરી, નથી જોઈતા એ મોહના ઉછાળા, ભલે ન આવે હુખખામુક્કા જોગનમાં રસનો આસ્વાદ ? શું કામ છે એનું જે આપણી આરાધના ઉપર પાણી ફેરવી દે! આપણને તો જોઈએ નક્કર નફો ! ભલે પછી તે મળુના મળુ જરીને ન હોય. ભલે કણ-કણ જેટલો જ નફો હોય પણ જો એ અંતર્મુખ ભાવનો નક્કર નફો હોય તો આપણે મન એનું ઘણું ઘણું મૂલ્ય છે. આપણી એ કણકણ જ મળુમાં. મળુમળુમાં... ટનમાં....ટનટનમાં.... ફેરવાઈ જશે.

હૃદયેશાં સૂગ દાખવીએ પરધરના-ઔદયિક લાવની રતિ-

એક વિષયોનાં બાળી, બીજાં વિષયોનાં ત્યાગનાં બાળી.
 વિષયોની રચનાએ આનંદ માણે, ત્યાગોની નિરુપ્તિ આનંદ
 માણે. ઈશ્વર રચનામાં ન આ ત્યાગ કરતા કશું છે કે
 “તેન ત્યક્તેન મુક્તીયાઃ” ને આત્મન! તું ત્યાગ કરીને જ
 ભોગવ! જોઈ! ધરત્યાગ કર્યો, ધનત્યાગ કર્યો? માતાપિતાને
 ય ત્યાગ્યા. હવે શાસ્ત્રાદિ પુસ્તક સંસારિકભાવોને તે ન ત્યાગી
 શકે? શોષાદિ સંતાપોને તે ન મારી હટાવી શકે? જો અહિં
 નિષ્ક્રિયતા મેળવે તો નાનકડા જિંદુ જેટલા આ સાંસારિક
 બાવોમાંથી વિરાટ સંસાર સિન્ધુ એના હવનમાં પ્રવેશી જવલ્ય.
 ખારાપાણીના એ સમંદરમાં વિરાગસરિતાનાં થોડાં નીર
 ભળે તો થે થું? અરે! આ સંસારસાગરમાં હવનનું

નાવડું તરતું રહે તો એ સાગર જરૂર તરી જવાય પણ સાગરમાં નાવને બદલે નાવમાં સાગર પેસી જાય તો ? નાવડામાં છે છિદ્રસમા હાસ્યાદિભાવો ! છિદ્ર છતાં ઘણું લયાનક છે એ મોહરાજનાં ગચ્છાસમા ભાવો ! કાચાને કાચા આપણા અંતર્મુખ જીવનને ખાઈ જાય તેવા તેમના સ્વભાવથી રખે આપણે અજ્ઞાત રહી જઈએ.

મહાવ્રતોના ભંગ પ્રતિ જેટલી કાળજી રાખીએ છીએ તેથી પણ વધુ કાળજી હાસ્યાદિ નોકપાયો વગેરે નાનકડા દેખાતા વિકારો માટે રાખવાની છે; કેમકે એમના દ્વારા જ મહાવ્રતોના ભંગ થાય છે. હાસ્યાદિભાવનું નાનકડું બીજ પણ આરાધનાની ધરતીમાં ઊગવા દઈશું, ઊગતા એવા તેની ઉપેક્ષા કરીશું તો એક આવતી કાલ એવી જરૂર આવશે કે બચારે એ બીજ ફુલતું ફાલતું જઈને એ ધરતીને ચીરી નાંખશે; બહાર નીકળી આવી સર્વત્ર ફેલાઈ જશે. હવે કુહાડાના ઘાના ધા ભલેને મારો એ વિરાટકાય વૃક્ષ ઉપર; હાથ તૂટી જશે પરંતુ એ વિરાટકાય વૃક્ષ ખડખડાટ હસતું ઊભું જ રહેશે !

તે વખતે વિરાગના રંગ ઊતરી જાય છે, મહામૂલી ભાવનાઓ બળીને બસ્ત્ર થઈ જાય છે. સાધુજીવન ધૂળ ચાટતું થઈ જાય છે. સવેળા ચેતીએ, અત્યંત ઉદાસ બની જઈએ. વિષયાદિનો લોકતૃત્વભાવ ત્યાગીને તેના દૃષ્ટા માત્ર બનીએ.

તો જ જીવનના છેડે આવતા મોત મીઠું બનશે. જીવન હારી જતો ગુગારી જીવ શીવજીપદ્માત્તાપના લાભહતા અગ્નિમાં પહેલાં જ બળી મરશે અને જો એ

[૧૫]

અનંતસંસારનો અંત શે થાય ?

અનંતકાળથી આપણે રખડી રહ્યા છીએ તેવું મૂળ કારણ કોણ છે તે શોધવું તો પડશે જ ને ? જો આ ઉચ્ચ સામગ્રી સહાર જીવનમાં ચ તે કારણ શોધવા નિષ્ફળ બર્ષે અથવા તો તે કારણને જાણવાની તસ્દી જ ન લઈએ, ઉપેક્ષા કરીએ તો ફરી અનંતકાળની કારમી ચાતનાઓ, જીવણ ભાવગરીબી આપણા જીવનોને ફાંટી નાંખશે. મોટામાં મોટી ઉપાસનાઓ પણ પાપાનુબંધી પુણ્યનો બંધ કરાવીને નિષ્ફળપ્રાય બની જશે.

આવી જાતની સ્થિતિ ખરદાસ્ત કરી ચકાય તેમ છે ? જે રહેડરણ આજે બગડમાં રાખ્યું છે તેવું જ, તો અનંતીવાર બગડમાં રાખ્યું હતું. જે તપ આજે કરી રહ્યા છીએ તેથી ઘણો નિકૃષ્ટ તપ પૂર્વે અનંતી વાર કરી દૂર ચા છીએ, જે ત્યાગ કરીએ છીએ તે ત્યાગ પણ પૂર્વે થઈ ગયો છે છતાં નિસ્તાર થયો નથી. શાથી ? વિશિષ્ટ કોટીના જ્ઞાની અનવા છતાં, પ્રખર વ્યાખ્યાના બનીને અનેક જીવોના તારક

જાનું સમાપ્તન મને તો જી જ જનું છે કે મોહાદયનો
 લોકપ્રસાદ મુદ્દુપાત્રી જ પાપ. મુદ્દુપા વિના મોહાદયપ્રસન્ન
 ઉન્મૂળ સકલ જ નથી. મોહાદયપ્રસન્નના ઉન્મૂળ વિનાની
 સાન્નાદિશક્તિઓ જનું જિન સાધી શકતી નથી. એને મુક્તિ
 પ્રાપ્ત થઈ શકતી જ નથી. અનંતકાળમાં અનંત આરાધનાઓ
 કરી પણ એક મુદ્દુપારતાન્ય નિરુપવાદ રીતે સાધ્યું નહિ
 માટે મોહાદય નાશ પામ્યો નહિ. કેટલીક વાર મોહના
 સંસ્કારો કેવળ ઉપશાન્તભાવે રહ્યા પણ નષ્ટ તો ન જ થયા.
 એથી જ એના વિનાશ વિનાની તમામ સ્વ-પર દૃષ્ટિની
 આરાધનાઓ પાપાનુજંધી પુણ્યબધનક બનીને સંસાર
 પરિવ્રમણ વધારવામાં જ નિમિત્ત બની.

શું વીતરાગબક્ષિતથી, નિર્મોહીની બક્ષિતથી મોહસંસ્કાર

ભાર ગૂગળામણુ

નમતી સાંજે સ્વાધ્યાયથી શ્રમિત થઈને ઊભા થતાં ખારીની ખંડાર નજર પડી. વિરાટ સૃષ્ટિનું દર્શન થયું. સાવ ઉજ્જડ હતી એ સૃષ્ટિ. ન હતું વૃક્ષ, ન હતો ક્યાંય કેઈ લીલો છોડયો, ન હતું સોગંદ ખાવા લેટકું એકાદ પલ્લુ તરલું. વેરાન સૃષ્ટિના એ દર્શને મને ઊંડા વિચારમાં ગરકાવ કરી દીધો.

મારા નાથ-ચરમતીયાંધિપતિ-નું શાસન પણ આવું જ ઉજ્જડ બની ગયું નથી શું?

ચતુર્વિંશસંધની કેટલી અવલગાઈ થઈ ! ૨૫૦૦ વર્ષમાં આટલું બધું અધઃગતન ! ૩૦-૩૫ વર્ષ પહેલાં એક શિક્ષિત મુવતીએ જૈનધર્મ અને વર્તમાન જૈનોના ધર્મપ્રેમ ઉપર ઠીક ઠીક અભ્યાસ કર્યો અને તેણે કહ્યું કે જે ગતિથી જૈનધર્મનું અધઃપતન થઈ રહ્યું છે તે ગતિ એ આવું જ રહે તો ૧૦૦ વર્ષમાં જૈનધર્મ નામશેષ થઈ જાય.

૩૨. 'પરોના યાચામુ' કેવલ' નામકો કો
 જ વડો? હજી આ મત માનવા મન ન પાડે છે. પણ મિત્રો
 મને માનીતા પુછાવો કે જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં તો કેવળી કો
 તો 'પરો' નામકો પુત્ર પણ હોય. એ પુત્રને જોઈને
 પુત્ર કેવળ આપણને કીર્તીએ વડો છે. આજના પુત્રો મરે
 પાતી જાય પછી આજના આપણ પુત્રન બની જ્યારે તેમના
 દયાન તે દયારે પાતો કદાચ? અને એ પાતીની બીજી પેઢીમાં
 તો પાતો જોવા પણ ક્યાં મળશે?

ઝિનેનાદિના વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગનો, સદશિક્ષણ, સમ્પ્રદાય
 અંધાનુષ્ઠીઓ, મૂઢ મૂલકાદીગીરીઓ અને ઇશ્વરમાત્રની
 પ્રત્યક્ષગુર્જિતતા, આ બધા જોવા મળીને સમગ્ર વિશ્વમાંથી
 આધ્યાત્મિક બાબતો સરિયામ વિનાશ સર્જી રહ્યા છે.
 એટલેજામળીથી વિશ્વમાત્રનો સંદાર થતાં જે હોનારત ન
 સર્ગાય તે હોનારત ઇવતા-વગતા વિશ્વમાનવોના અંતરમાં
 દેવાઈ ગયો છે.

સારે ગૂંગળામણ

આ વિપાલુમ્બ વાતાવરણમાં જ વસતો નિર્ઝન્યસંઘ પણ એનાથી જાકાત રહી શક્યો હશે? અનેક પ્રયોજનોમાં એ થ ગહુધા લપેટાયો છે. કશુંય ઊડીને જાંખને જાગી નય તેવું નેવા મળે, વચનમાં હલકું મળે, સ્પર્શમાં મચ્છા મળે, ઘ્રવણમાં પ્રિય અને તો તેની તરફ ઝટ મનનું જોવાણ થાય છે. આના પરિણામે જીવન અનુદૂષિતાનું શુદ્ધામ અને છે. એ વર્ગ પ્રતિદૂષિતાથી સંદેવ નાસતો લાગતો ફરે છે. રૂવાડામાં ય રોગનો શુદ્ધક જન્મ થાય ત્યાં જ તેના ઉપચારોની પરંપરા, દોડધામ, હાથવોથ શરૂ થઈ નય, થોડી પળો પેણ સફવાની વાત નહિ.

ન્યાં એક પણ નિર્ઝન્ય શિથિલપ્રાય: હોય, શુદ્ધચના અતિનિકટ સફવાસાદિથી સંયમધર્મવિમુખ થતો જતો હોય ત્યાં શાસનની સુરક્ષા કોણ કરે? 'ન વિના તિત્થ નિયંત્રેદિ' નિર્ઝન્ય વિના - નિર્ઝન્યોની સંયમવિશુદ્ધિ વિના તીર્થ લેલથે કોના ઉપર? તીર્થની ઈમારતનો પાયો જ નિર્ઝન્ય છે. એ બેટલો નળજો પડીને નીચે ઊતરતો નય તેમ આપોઆપ તીર્થ પણ નીચે ઊતરતું નય. એક પારી આ પ્રક્રિયા ચાલી રહી છે, શાસનની ઈમારત પ્રતિપજ પ્રતિસેકંડે ધત્તીમાં સરકી રહી છે.

આ સમયે શું કરવું? રાહને તો કોણ ચાંલજે? લલે એને પાગલ કહે, પણ પાગલની વાત માને કોણ? માંલગવાની નહ કોને પડી છે? ૩૦ વર્ષ પૂર્વે જે શાસનપદ હતો તે

જિનને ન જાણના જિનાવાને જાનમાં, પાપકર્મો,
 રમચમ, રમચમમાં, પાપીના કૃત્યમાં એ જોવાપ્રદ
 કરી શકે. જિનાવાની પત્ની બહી પીજ છે અને જિનાસાગું
 પવનિ. પાપન બહી જ જાણના છે. અને માટે તે જિના
 માથુક બનતું જ રહે, અને તે નાદે જિનની ઓળખ કરવી
 જ રહે.

જિનની ઓળખપૂરેકું જિનાસાગું પાતન એ જ જિને-
 શ્વરદેવની સેવા છે. તાતપાદ યુગ્મેવશીજની સેવા પણ પ્રીતિ
 બક્ષિ ઉભયદ્વં છે. અર્થી પણ તે કરુણાસાગરની શક્ય
 એટલી તમામ બાંધસેવાએ ઉકાવવાની, ગીના બધા ય
 કામ આ સેવા આગળ તદ્દન ગૌણ છે, એમના નિકટતમ
 સાથી બની જવા સુધી, એમની આહુના પ્રાપ્ત કરવા સુધી

હિંચવાનું છે. એક પણ અપવાદ વિના એમની આરા-
ધનાનું સર્વાંશે પાલન કરવું એ જ એમની વાસ્તવિક
તેજ છે.

આરહંત ભલે વીતરાગ હોય પણ તાતપાદશ્રી તો સરાગ
છે. એટલે અપેક્ષાએ અરિહંતની સેવાથી પણ વધુ જળ
તાતપાદશ્રીજીની સેવાથી પ્રાપ્ત થાય છે કેમકે એમની સરાગ
દશા શિષ્ય-લક્ષિત ઉપર આવરી જાય તો સહજ છે. તેમ
ધર્મ શિષ્ય ઉપર અસીમદ્રુપા ઊતરે, અંતરની કલ્યાણ
આશિષો પ્રાપ્ત થાય, વળી બ્રહ્મચર્યાદિની અભિશુદ્ધસાધના-
ના પરમાણુઓથી તાતપાદશ્રીનો આગો દેહ વ્યાપ્ત હોય,
ચાતેય ધાતુઓ એ પરમાણુમય હોય. એ પરમાણુમાં પ્રચંડવેગે
ચૂમતી વિદ્યુતશક્તિઓવાળા દેહને સ્પર્શ કરવા માગથી શિષ્ય-
ના આત્મા ઉપર લાગેલા કર્મબાન ધરને એવો ખાટકો લાગે
કે તરત જ - ત્યાંને ત્યાં - આત્મપ્રદેશોથી છૂટા પડી જઈને
ખરી જાય. પ્રત્યેક સમયમાં આ કાર્ય ચાલે. આમ એમના
તન-સ્પર્શની પ્રત્યેકપળ અમૂલ જાતી જાય છે. દિલ્લપ
કર્મોને પણ મુગધી નાખવાનું સામર્થ્ય શુરુદ્રુપામાં છે.

દેવાધિદેવની લક્ષિત શુરુભક્તિથી વિહોણી હોઈ ચકે
જ નહિ કેમકે જિનારાનું પાલન એ જ જિનની લક્ષિત
છે. જો શુરુ મનનએ સે મમં મનનએ ! શુરુને શિષ્ય-
ધાર્ય કરનાર જ દેવને શિરોધાર્ય કરે છે. માત્ર દેવકીર્તન
કરવાથી દેવભક્તિ ઘડે જતી નથી. એવી ભક્તિ અહીં
અભિપ્રેત જ નથી. આજે શુરુભક્તિને વેગળી મૂકીને નમો

જાહેર જગ્યા પર, સામાન્ય વ્યવસાય અને સામાન્ય જીવનમાં
 જે માનવ વ્યવસાય કરે છે તેને યોગીના નામે ઓળખાય છે. આવા માનવ
 માટે આવી વ્યવસાયી વાતો સાચી નથી. પણ વ્યવસાયી વાતો
 જાણીને વ્યવસાયી વાતો વિચારીને તેને ન લેવું. જે
 માનવ વ્યવસાયી વાતો કરે છે, અને બીજા માનવ વાતો આપીને
 તેમાંથી વિચાર લે છે, તે વ્યવસાયી વ્યવસાયી નથી.

દૂકામાં ફેરવી, વ્યવસાયી કે વ્યવસાયીના એ એક જ
 યોગી એના છે કે જેમાં 'અર્થ' નું મૂલ્ય થાય છે. ઉદાહરણ
 પ્રકારનું આત્મચરિત્ર ઉદાહરણ થાય છે. સેવાથી એવું શું થાય
 છે? દેવગુરુના સમર્પણમાં એવું તે શું છે? ઈત્યાદિ પ્રશ્નોને
 અહીં અવકાશ નથી કેમકે સેવાધર્મ અત્યંત ગહન છે. યોગી-
 એને પણ એના દ્વારા અગમ્ય-અકલ્પ્ય સ્થાન છે. આ જ વાત
 એક જગ્યાએ કહી છે. સેવાધર્મ: પરમગહનો યોગિનામધ્ય-
 ગમ્ય: !

જેને સ્વપરનું હિત કરવું હોય તેણે તે હિતનો

તમે તંત્રમાં જે કોઈ જાણી છે તેને આપણે સમા-
વી શક્યા નથી. જાણનાર પતારી શક્યા નથી. અનાચાર
નરક ચર્ચ સંદેહો ધરાવતા જાણી શક્યા નથી. જાણકોના જીવ-
નને આધ્યાત્મિક બનાવવાનો માર્ગ અપનાવી શક્યા નથી.
તો પછી આપણે કયું શું ?

જે જાહેનોએ ગદ્ગદી કરી ? ચાર છોકરીઓએ લેગી
ચર્ચ ને ગદ્ગદીઓ માર્ચ લીધી ? જગવતીસૂત્ર હાથમાં રાખીને
વ્યાખ્યાનો કરી લીધાં ? એક જે મોટી પૂજા ભણાવી,
એકાદ વાર અકુર્ચ મહોત્સવ કર્યો એટલે કામ પતી ગયું !
ઓમાયું પૂરું થઈ ગયું. કોકો વળાવીને આડ્યા ગયા. હસતા
ગયા હોય તોય છાપામાં આપી દીધું, “શતી આંખોએ
વિદાય આપી.” આ જ આપણું વરસોવરસતું કર્તવ્ય ને !

બાજની સમજીતે બાજનાની મુલિયા તો પિત્રી-
 યને બાજના-માજના ૧૨૬ પાવ કેમ વાઢી ન બાવ ?

મેં તો અનેક અખવાસો કવો. ક્યારેક તારકથુક
 બાજનાશીઝની મંજાને અખવાસીને પણ કાપાડી કરવાનું,
 લેખો લખવાનું, ટપાલો લખવાનું, ગ્રંથસ્થનો પરિચય કરવાનું
 આજ મુધી આવું સમ્યું. પણ આજે જોકે રંગે છું કે
 પરિણામ શૂન્યમાં પરિવૃત્તું છે. આ રીતે લોકોના આગ્રહને
 વશ થઈને જાદાર પડવામાં જરવાદ થવાનું છે એવું મનઃકથ
 તો મનોમન દૃઢ થવું જ વાચ છે.

જાણ્ય કરીએ અને છતાં શાસનની અમૂલસેવાનું દળ
 ન મેળવી શક્યા તો ? વચમાં જ ક્યાંક અડવાયા, અથડાયા,

આ પ્રકારે જાનવા મારે મન્વજ્ઞાન મનાતા હોય. મનમાં મારે મન્વજ્ઞાન મનાતા હોય, મનજ્ઞાન કયારે મારે મનની નોખા કયારે મારે નિયતી મનને મન્વજ્ઞાની નોખા હોય તે તેમ આ વિષયો બેજ તરીકે છે. મન્વજ્ઞાન અને મુક્તિમા. જંદગા અંશમાં તે જોને સાંપડ્યા છે તેટલા અંશમાં તેમને મન્વજ્ઞાન મિલિ મરૂર સાંપડી છે.

મન્વજ્ઞાનના અન્તે હું હમેશ 'ૐ નમઃ પાર્શ્વનાથાય' સ્તોત્ર બોલું છું અને 'નમુઃ કુન્દયાતે...નમુઃ મેવાન્નિહતં નાથ' ત્રણ વાર બોલનાં ત્રણ વાર વિપ્રકયાયોનો સમૂળો ચૂરો તથા પાંચિતરૂપ સમાધિધર્મની પૂર્તિ જ માયું છું. અલગત, કયારેક બાહ્યવિધોનો નાશ પણ મરૂર છે પણ અન્તતોગત્યા તેય આન્તરવિધના વિનાશની ઈચ્છામાં જ પરિણમે છે. મારે નથી જોઈતા બાહ્ય લોગો કે બાહ્ય માનપાન, નથી જોઈતા બાહ્યવિધોના વિનાશ. એ રહે તેમાં તો મારું જીવન હમેશ

સગળ અને ચપળ બની રહે છે. વિદ્યોમાં તો મને અત્યંત અદ્ભુત, અનુપમ, અકલ્પ્ય વિચારોનું અણુમોઢું ધન પ્રાપ્ત થાય છે. પછી બાહ્યવિદ્યોનો વિનાશ કેમ ઇચ્છું? મહોત્સવની એ ધન્ય દશોને તો કેમ અવગણું? લોગો માગીને શું કરું? અલ-બત્તા, માથું તે મળે તેમ છે, પણ આ માંગવાનું? - મારા આ શબ્દો અને પરશ્વર્ત્તો જોયને જગાડે એવા લોગો, એવા માન-મરતણા ક્યાં ઉપાડું? જો લોગ એકા મળે ન મળે તેની કશીય ચિંતા નથી. પણ જો ધર્મયોગ એકા સધાય એનો તો જરૂર વારે અજપો તો છે જ.

મારા જીવનમાં કાયિકસાધના બહુ જ અડપાંશે છે, અને સાધનાનો જે મહદંશે અભાવ છે એનો અજપો એટલો બધો રહ્યા કરે છે કે જેના કારણે મારા શરીર ઉપર પણ એની વિપરીત અસરો પડે છે. હવે તો જેમ જેમ દિવસો જાય છે, અવનવું અધ્યયન થતું જાય છે, તેમ તેમ દિવિ વિચારો જાગી છે અને સ્વચ્છ જાગી છે. હવે તો આ લવને પેલે પાર રહેલી ભયોળી હારમાળાઓ અંખ સામે દેખાય છે. એકેકા ખવના બાંધક ત્રાસ અહીં જ અનુભવતો હોઈ તેવો ક્યારેક ભાસ થાય છે. પછીય વાર રાત્રિરાતમાંથી મુન્દરી પસાર થઈ જાય છે.

ક્યાં જઈશ? શું થશે? કોણ ઉગારશે? આજની પ્રવ-સ્થા કેટલાં કલ્પો રૂળ દેખાશે? પ્રતી કલ્પનાર પરીવ્રક હું બનું છું અને બીજી જ પરીવ્રે એના સર્વત્ર ઉત્તરો વાળી રેતાર વિલાસી પણ હું જ હોઈ છું. એક જ વાર

અપૂર્વ શુદ્ધિ થશે. અનેક વિધનો તો એના બળથી જ
હીને દ્રર લાગી જશે. એ જપના બાજવદ્યમાન
અગ્નિમાં અષ્ટકર્મરાશિ ભરકે બાળશે. પ્રતિસમય અનન્તકર્મો
બાળ થઈ જશે. આત્મદ્રવ્યની બુદ્ધિને સ્વસ્થ અને
નિર્માળ બનાવશે. જેને સ્વસ્થ બુદ્ધિ મળી એનો સંસાર
સાત-આઠ ભવથી વધુ કેમ રહી શકે ? સમ્પૂર્ણ
નિઃકામ્યક જે કોઈ સતત મન્ત્રજપ કર્યા કરે તેને શું
અસાધ્ય રહે એ જ પ્રશ્ન છે ? તેના ચરણે કયી
સમૃદ્ધિ આવીને ન પડે એ જ એક કોયડો છે.

મન્ત્રજ્ઞ સદૃશ કપારિ બને !

મન્ત્રો મદિમા સાંભળી ના ઉઝળે પણ હેઠના નાર પાવ માગ્યો મન્ત્ર મદિમાને અનુભવતાનું લક્ષણ છે. આસ કરી ચક્રોમાં, મન્ત્ર એ માત્ર સ્વાસ્થ્ય વિષય નથી; પણ એ મનનો વિષય છે. એનું મનન કરવાથી આપણું રક્ષણ થાય છે.

મન્ત્રોમાં ગોઠવાયેલી તે તે અક્ષરોની આનુષંગિક જૂથ રચાયેલી તેના અધિષ્ઠાત્રક દેવો ઉપર અસર થાય છે એ વળતના મનોદ્રવ્યના શુભપુદ્ગલોનો મીઠા સતત આકાશમાં વહેતો જાય છે એટલે વાતાવરણ એ પુદ્ગલમય બનવાથી ખૂબ પવિત્ર થાય છે. અને મન્ત્રજ્ઞ એ એક વિશિષ્ટ કોટિનું ધ્યાન છે માટે ધ્યાનયોગથી અનેક અશુભ કર્મોનાં આવરણ તત્કાળ સાફ થઈ જાય છે.

જેટલું સામર્થ્યશાળી મનન તેટલી તેની ઝડપી અસર. મન્ત્રો જપતાં કલ્પનાનાં ચિત્રો ઊભા કરવાની ખાસ જરૂરિયાત રહે છે. ખૂબ જ લાગણીશીલ વ્યક્તિ હોય તે વ્યક્તિ

કલ્પનાનું મુદ્દેશ ચિત્ર અડપધી દોરી શકે છે. અને એનાં દર્શનમાં રસ તરજોળ થઈ જઈ ફાણે ફાણે અવનવાં સંવેદનો અને સમ્પ્રભો [કંપ] અનુભવી શકે છે. જેમકે સરસ્વતીનો જપ કરતાં સાક્ષાત્ માતા સરસ્વતી સામે આવીને ખડાં થઈ ગયાં હોય અને આપણે તેમનું પવિત્ર દર્શન કરતા રહીએ અને કહીએ, “મા, મા, મને સદૃશ્યુદિ આપ. મારા જીવનમાં જગી ગએલા કુસંસ્કારોને ઊખેડી નાંખવાને આવશ્યક એવી પ્રજ્ઞા આપ. મા, મારે મોટી પન્નિતાઈ કે વિદ્વત્તા નથી જોઈતી; મારે વ્યાખ્યાતા નથી થાવું કે મારે વિશ્વના એક મહાન લેખક પણ નથી થવું. મારે તો જોઈએ છે પ્રજ્ઞા-સમ્યક્જ્ઞાનનો કલ્પોપશમ-સદૃશ્યુદિ. મા, તારી પાસે જે તેવું સામર્થ્ય છે તો મને આ પ્રજ્ઞા આપ; જેના જાગૃધી હું મારા જીવનને જડ જનનું અટકાવીશ, વક જનનું વારીશ. જનનું અને પ્રાણ જાળીને કારમા આ સંસારનો અન્ત આણીશ. મા ! તારી ઉપાસનાથી બધી આધિજીતિક સમ્પત્તિ પણ મળી શકે છે પણ મને તે ખપતી નથી. મારે તો ખપ છે આધ્યાત્મિક સમ્પત્તિનો અને એથી જ એ સમ્પત્તિની પ્રાપ્તિ મુખિયાની જ હું તારી પાસે માગના કરું છું. મા, તારા જાગૃતને અન્તરથી આશિષો દે કે તે તેના સર્વ અજ્ઞાનથી મુક્ત થાય અને અન્તરપુરુષાર્થના જગ જોડીને સંસારમાગરનો પાર પામી નવ. મા, તારા જાગૃતને એટલી આશિષ તું ન દે.”

અને પછી...જરેખર, સિમત પરમાવતી માતા સર-
સ્વતી નાંદે કે ફરે બધી બધી અધિષ્ઠાઈ નથી

અવગત, આપણું નિદ્રતા માંગીએ તો તે વિચારને
 સંયમપરમ આપ, કવિતા શક્તિ ઇચ્છીએ તો તે શક્તિ પણ
 ખીસે. કિન્તુ આવી આધિભૌતિક શક્તિઓ અંતે અનર્થ
 મચાવનારી છે માટે તેની માંગણી કદી ન કરવી. આપણે તો
 માતા પિતા, સ્વજન પરિવાર-સાધનાના-તોગે જે અનુસર
 સંયમ ધર્મની પ્રાપ્તિ કરી છે એ સંયમધર્મને સમ્પૂર્ણ
 રીતે વફાદાર રહીએ, એમાં કયાંય વિખર્ચાસાદિ ન થઈ જાય
 તે માટે જરૂરી સદૈવ સદ્ગુણોદિને જ કેમ ન માંગીએ ? સદ્ગુણોદિ
 તો ગુરુકૃપાથી પણ અધિક શક્તિશાલિની છે. ઉપમિતિકારે
 પણ સાધનાની સફળતાના છેલ્લા ઉપાય તરીકે પીડગન્ધમાં
 સદ્ગુણોદિને જણાવી છે. સદ્ગુણોદિ આપણા ગુરુતુલ્ય છે. સદૈવ
 એ આપણી સાથે રહે, આપણને ઉન્માર્ગેથી વાળે અને સન્માર્ગે
 દોરતી રહે. સદ્ગુણોદિની પ્રાપ્તિમાં અણિશુદ્ધ-અખંડ સંયમ

ધર્મની પ્રાપ્તિ સમાચેતી છે. આવા વિશિષ્ટ સંયમના પાક-
નમાં વિવેકની તમામ રિદિ ચિદિઓ ચરણે આબોધતી થઈ
જાય છે. કશું જ લોભ્ય હર રહેતું નથી. કશું જ હૃદય
આંખ બહાર જતું નથી. કશું જ પ્રાપ્ત્ય અકામ્ય રહેતું
નથી. જે ન માગીએ, ન ઇચ્છીએ, ન કાંઈ ચાહીએ તેવાં
શુભ પણ મનમાં વિના રહેતાં નથી.

એથી જ મણી જ મહાત્મની બને ખૂણી કરી
વાત તે એ છે કે પસણે વાગતાં એ શુભો બીજાને
સંસારમાં ફરી ફરીને પુમાવે પણ સદ્ગુણના મુજાશવમાંથી
પાળેતા સંયમે આપેલાં એ શુભો તે કોડોત્સુખને
આપીને જ જાય છે. એ શુભો મળવા છતાં પેહી સદ્ગુણ
સાથે જ રહેલી હોય એટલે સત્તમીને મુખમાં મુકાયે નહિ
પણ મુખમાં જ આવતો રહે. લોકોત્સુખના આનંદનિક
બોલમાં એને મૂંઝાવા ન દે. પણ એ ભોળોને કમળી
દેવની સદ્ગુણિપૂર્વક મહાત્મિનિષ્ઠમળના માર્ગે ફરી મૂકી
દે, મારે જ મતી અધિષ્ઠા મેળવતાં આપણે કશું જ
બીજું ન માગ્યું. માગવી માત્ર સદ્ગુણ. જે આપણી અસા-
મયને, આપણી અવલોકી નૃસિંહને, આપણાં અવલોક
આવલોકને સદ્ગુણ મારે અવલોક પેહી પેહી જીવે મેળવ
કર્તા જ કરે.

કલમના શુદ્ધિમળ મારે નભે ઉપલે છે. પણ તેમાં
મતીની અધિષ્ઠાને અપિત મતી એ એક અસલ કલમ છે.
જે પેશતી કલમની શુદ્ધિને મતી અધિષ્ઠા મેળવે છે.

[૨૨]

પ્રશ્નચર્યા અને ગુરુપારતન્ય

આપુતા છવે છે હિંમત ઉપર. જે કહે હિંમત વૃદ્ધી
પડે છે એ કહે આપુતાનું મનુષ્ય થઈ ગયું છે. આપુતા
કોઈએ પ્રશ્નમાં આપતા. ઘોડાનાં પ્રશ્ન, વિદ્યાર્થીનાં પ્રશ્ન, સ્ત્રી
અને માન પરીણામનાં અનુભવ પ્રશ્ન તથા ગુરુપારતન્યનું અનુભવ
વધુ પ્રશ્નને પચાસી નાંખનાર આપુતાને પાસે પાત્રી ગણે છે.

આ બધામાં પ્રશ્નને હિંમત ઉપર જે પચાસી ગણેલ
પ્રશ્નના પચાસ ઉપરની અનન્યતાદા અને પ્રશ્નના માર્ગ ઉપર
આવી જવાનો અનુભવ અનન્યતાદાની જે હિંમત છે. અને
આ રીતે જે હિંમત ઉપર આપુતા આપુતાના અનુભવની
પાસે પચાસી ગણેલ.

ઘોડાના પ્રશ્નની રીતે હિંમત દારીને પ્રશ્નને મુનિવેદ
આવના અર્થ, વિદ્યાર્થીના પ્રશ્નની અનન્યતાને અનુભવ પ્રશ્નના
અર્થે અર્થ સ્ત્રી-પરીણામનાં જે પ્રશ્નની અનુભવ પ્રશ્નના
સ્ત્રી રીતે અનન્યતા-અર્થે અર્થ અનન્યતાને, પ્રશ્નની,

અગામી પ્રવેશ આંખ દ્વારા મનમાં ગાય છે, અને મનને પાપમાંથી જ એ જાણી નાંખે છે. એ વળતે જુવનની ઉંમરના ઝગમગતા ન જાણે તે સારૂ, અત્યુચ્ચ કોટિનું આધ્યાત્મિક જળ મનમાં જમા કરૂં લેવા તો તે જ જળ ફાલી શકે. બીજા જળવાન પાવુ આ જળની સામે તો મગતરાં છે ! અગામી અપડીમાં આમ આગાઈ જાય.

પાર્શ્વનાથ ભગવન્તના સન્તાનિયા મુનિવર્ય અમિતાબ ! એમનો હવનપ્રસંગ અત્યન્ત જલાપ્રદ બને તેવો છે. એમને ચલિત કરવા પુરુષદ્વેષિણી વિજયશ્રી નામની નર્તકીએ કમર કસી. એમના પ્રતિ એ મોહિત થઈ અને એના મન્દિરમાં જોલાવી લોજન કરાવી. એક મહામુનિની સામે હવનનું સર્વોચ્ચ નૃત્ય આરંભ્યું. વાતવાતમાં એક વાર મુનિએ કહી દીધું હતું, “ મનને મારીને પી ગએલા મહામુનિઓ પણ

અમળાના મેહપાશમાં પડી જાય !” આ એક જ વાક્યે વિનયશ્રીને આશાએશ આપી હતી. સંપૂર્ણ જળ પૂરું હતું. પણ અમિતાભ મુનિવર અત્યંત ગુરુબદ્ધ હતા. ગુરુદેવની આજ્ઞાથી જ અહીં આવ્યા હતા. ગુરુદેવની અમિતદુષાનાં જળ એમના રાગરોગમાં ફેલાઈ ગયાં હતાં. એમના રોગે ગુરુદેવ ગીલાએલા હતા. એમના શિરે પણ ગુરુદેવ જ હતા. એમનાં જળ અથગયાં. ટકરો હીલાઈ. વિનયશ્રીએ પોતાની કમળમાં ઢળી કમીના ન રાખી. અતિતપસી અમિતાભ અજાગરે પણ પોતાના જળ ઉપર એ આશ્વાસન સીસી લીધું હતું.

અમળાંમળાંસી. શીંદ્ય નીતરતું હતું પણ મુનિની જાંખની એકેક પાપજ્ઞાંસી એ શીંદ્યમાં ‘માતું’ દર્શન હતું હતું. મુનિની જાંખે ‘મા’ તું જ દર્શન કરતી હતી. ગુરુ-જ્ઞાતા જાંખે ‘મા’ ના દર્શનનો પાટ શીંખતી લીધો અને રેણી જ વિનયશ્રી એમને પતી.

અમિતાભ મુનિ પામે અમિતજળ હતું અને એ જળ ઉપર જ વિનયશ્રીને લેમણે પાતળવ આપ્યો. છતાંમળની મૈત્રિક પ્રહરવર્તનો ચાલતા, રેણી એક દેવ અમુકેક દેવ અને હરણની નાચરેલાં પણ અમળાંમળ પાતળિય કરતાનું જળ મેલતું હતું કે રેણી શિંકતી જો પડી મેલતું માં જળ એ રેણી પાતળામળમાં પણ પડતી ફેલે કે જે દર્શન એમના જેને અમળાંમળ પાતળ કે જે આ જળનો રેણીની પતી

સતી નથી. જાણનાં જન એવી પણ જમ નીકળે જાય પણ મન પૂર્ણ નિર્મલ જન નાનીકરિય છે. માણસો અજાણતા એક જ વસ્તુઓમાં એમનાં વિદ્યા વિધિઓના છે. એમના સંયમ પાસે જાય છે. એમના માણસો જાણના જાય છે.

કવિતામાં અજાણતા કપર વિજય મેળવવાનું જમ તો એક મહામારણ જેવું જ બની ગયું સામે છે. જેને આ પરી-પદ સામે ટક્કર બીજાની દિપરોજી સંદેશના સમાજના આત્મમાં પડતાં મૂક્યા નેઈએ, નિર્મલ્યના અમરોડ ઉપોગ સ્વર જન્ય કરતા નેઈએ. સીનું દર્શન કરારે ન ન થતા હેવું નેઈએ. વર્ણોની આવી અણંડ સાધનામાંથી જ આધ્યાત્મિક જગ ઉભવન થાય છે, જે બચ્ચવાનીમાં કેઈ પણ નાચુક સંયોગોમાં સંપૂર્ણ રીતે યશસ્વી નીવડે છે.

પણ આથી વ વધુ જગ તો ગુરુપારતન્યનો ધર્મ સાધવામાં જરૂરી બને છે. અજાણતા તો પચ્ચે ત્યારે જ જાણની જરૂર પડે પણ ગુરુથી સ્વચ્છન્દી રહેવાનો અધર્મ તો પ્રતિ-ક્ષણ આત્માને પોતાની તરફ ખેંચી જવા મથામણ કરતો હોય છે. સઘળી સ્વેચ્છાઓને સઘળાંય વર્ષો માટે સમ્પૂર્ણ રીતે કચડી નાખીને ગુરુદેવના ચરણની ધૂળ સદૈવ માથે રાખવી એના જેવું હુધર કાર્ય આ વિશ્વમાં એકેય નથા.

અખૂટ આધ્યાત્મિક જાગ અને ઉચ્ચ કોટિના સંસ્કારોની સહાય મળે તો જ આ કસોટીમાંથી પાર બિતરી શકાય. કાંચાપોચા અહીં બિભા પણ રહી શકતા નથી. ગુરુપારત-

ન્યના યોગે દ્રવ્યવીણા લઈને પણ અનન્ત છવેા સુશ્ચિ
માર્ગને પામ્યા. પણ ગુરુદેવની અવહેલના કરી, એ પદ્મોત્તમ
તત્ત્વની ઉપસદના માટે કાચર જાની, પોતાના જગને અન્ય
માર્ગે ખુવાર કરી તદ્દન નિર્જાળ જાનીને સ્વદ્દેશતાની વાંકી
લીટીએ ચાલીને એવીય વધુ આત્માઓ દુર્ગતિની ખીણમાં
પડકાયા. જ્યાં તેમનાં માડકાંય લાયક ન આવ્યાં. ખૂણ રામ
રમી ગયાં.

ગુરુપારતન્ત્ર્યને સાધવા માટે જેની પાસે આધ્યાત્મિક
જગ છે એને અજગાઇ કાંઈ ન કરી શકતી નથી. ગુરુપરતન્ત્ર્ય
મહાત્માને કોઈ પણ દેશ સ્પર્શી શકતો નથી. દેશોનાં
અધર્મ આક્રમણો આત્માને પીંચ્યાએલા પારતન્ત્ર્યની વિદ્યુત
સાથે અવગર્હ અવગર્હને જો આવે આપા ફેંકાઈ ગય છે.

એને અજગાઇ કાંઈ ન કરી શકે એને વિદ્યાવતાં કહ્યું
તો શી વિદ્યાવતાં હોય ! હોય તો એને મન નહોતર જ
હોય ! વિષય પાત્તવાને છે ઉપરનાં ચાર કપોટી, ચારેય
ઉપાંગપત્ર જગવાન છે. સાધુતાની મુશ્કેલી માટે ચારેય કપોટને
પગાવણ તો પડશે જ. એમાંથી અજગાઈ નેહ, અનુદૂરતાના
સંભારા લઈને અપાતેશપાતેશ પેસે છે માટે પણ સારાય રહેતું
કોઈએ અને ગુરુસ્વરૂપજાતું હોય તરફ નહીં મનમતું બાય
છે માટે નેત્રાણી ન જાય અજગાઇ રહેતું.

કર્મના પામી છે પ્રપન્ના પામી છે મન બુદ્ધી બા છે.
 દિ'મન બુદ્ધાપાં મમે ત્વાર મમે તે જીવતાં સામે પાંતર
 કરતા બલમર્મ બનીએ પીએ. ત્વાર બનીને કરતાં નમી
 મર્મએ પીએ.

સાસનનું મુકન તાળા બાંધિએ સંભાળી નથી.
 એને માટે તે એક જ બાકીર મુકની બા છે. મન એ
 મુકનીમાં જોડેને તડત આપણની વાકાતનાં પતાવ પસાર
 બન્ન વહેતો હોયો ભેડીએ. સંભાળી બોલિક અનુકૂળતાને
 કુમાળીને જે એ વાકાત કેળવશે તે જ સાસનનો સફળ
 મુકની થશે; પુણ્યના ચોક તે જ બાંધશે; મુક્તિમાયા તેના
 જ ગળે પડશે.

[૨૩]

૧. પ્રાણ-શુદ્ધિનિર્ધાર

તે હવે ધન્ય છે, જેઓના દેવામાં શુદ્ધ વસ્તુ છે, પણ તે હવે અત્યંત ધન્ય છે જેઓ શુદ્ધ દેવે જન્મ વસ્યા છે. અને જે હવેને શુદ્ધશુદ્ધિની સર્વોચ્ચ પ્રકારની શ્રદ્ધા કરવાને યોગ્ય પ્રજ્ઞા પ્રાપ્ત થઈ છે, જે ઇતિહાસમાં જ શુદ્ધી સમગ્રી ઇન્દ્રિયને પામી જાય છે એઓને માટે તો શું શું તે જ સમજાવું નથી.

પણ એવા આશયો કે જે એવા છે જે પોતીથી આશયના પોતીથી સમજાવી કરે જાય પણ એમના શુદ્ધિની સેવાને યોગ્ય હોયપણ તેમને ન હોય એટલે એ વિષયનાં જેઓ અભિપ્રાય જ સ્વીકાર હોય. જે, પણ આવી ક્રિયાકાર્યના અમાન પણ એમના અસમર્થતાની સંસાર-પરિવ્રજાના સ્વરૂપ હોય તો નહીં નહિ. કેમકે જે અસમર્થ અથવા સંસારી જનું હોય છે, તે સર્વોચ્ચથી વિદ્યા અવસ્થા સારી થકે છે અથવા તો. કેમકે પણ પ્રાણના પાયાનક આને તે તે શુદ્ધિ મેળવું જ નથી.

નથી હિન્નુ એકાત્મ આનંદમાં રહે છે. ગુરુની ચિન્તાનો બાર શિષ્ય લઈ લે અને શિષ્યની ચિન્તા ગુરુના શિરે લાયક છે. એ ય પોતાની ચિન્તાથી મુક્ત બને. એ ય નચિન્તા બને. સમર્પિતજ્ઞાન એટલે ગુરુશિષ્યનો એકાત્મભાવ.

વિદ્યને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરી મૂકે તેવું મુખ્ય સમર્પિતજ્ઞાનની ભૂમિકામાંથી છૂટતું હોય છે. જ્ઞાન બલુવું એ કઠિન છે અને પચાવવું એ તો ઘણું જ કઠિન છે, તપ તપવાનું કાચ એટલું ટુકડર નથી અને તપને પચાવતાં તો બધે કસા પડે છે, જ્ઞાન પચાવવાનું લગતમ અશક્ય જેવું છે પણ ગુરુદેવને પસંપીત રહેવું આ બધાથી સુલભ છે. મુમુક્ષુ જ્ઞાન એટલે ઉપાસનાનું હવન. એક ઉપાસ્યનું આલંગન કરવાને જ આત્મી આગમ વધી શકાય.

દેવ તો ફર એકા છે. દેવની ઓળખ તો પ્રણીય ફર છે. એ દેવને નહક કાવનારા, દેવની ઓળખને કાવનારા ગુરુ તો જ નહક છે. એમની ઓળખ એથીય નહક છે તો આપણા ઉપાસ્ય એ ગુરુ કેમ ન બને ? એમની સેવા એ જ હૃદયસ્પર્શ કેમ ન બને ? એમની આરાધનું પાવન એ જ આપણું એકનું એક કર્તવ્ય કેમ ન બની રહે ?

દ્રુમવ્યવસ્થિત્ય યેનારા પદ્ય મનન્તા હૃદયે ગુરુસમર્પણના સ્વરૂપમાંથી મુનિશ્વરને પામ્યા છે. તો સમજવું પડે કે આ સમર્પણને સ્વીકારનાર આપણે ગુરુદેવને સમર્પિત બની જઈએ તો આપણું કિન્દી જ્ઞાન ફર નહીં.

[૨૫]

સાધુશ્રવન કહિત હું....

વર્તમાનકાળમાં સાધુશ્રવનની સાધના મહેલો છે કે
અપરી ? વિશ્વમાં મુનિભાવની સ્થાપના મુશ્કેલ છે કે
દુર્લભ ? આ પ્રશ્નો ઉપર વધારામાં છે અને વધારામાં છે.
જોઈ જણીએ વિચાર કરતાં મુનિશ્રવનની સાધના અતિશય
કઠિન અશક્ય છે. વાસ્તવ અને વિશ્વકોના જોગબજરૂર સામરથ
મધ્યમાં મુખવાટ કરતાં જોઈએની વચ્ચે સહેલા નામના મેયુ
છે આ મુનિશ્રવન.

જોયું મોજું જોયા આલ જોયું જોઈએ અને જનુરુ
આ નામને પોતાના પદમાં મેલદિવાં કર્યા મારે અને કરે.
પેયું નામ આમળા તો તમે કે ન તમે તમે જેને આવી
જોયું ઉપાં જોયું રહી મારે કે કેન જેવ જોઈ વિરટ પ્રમ
પદ મારે.

મારે મારે જાનુ શનિદેવ વિરલેએ મૂન
મારા મૂની કીધી છે. વિશ્વકોના જોગબજરૂર મારેએ તો
જોઈએને મારે મૂનદી કીધા છે. જોગબજરૂર મારેએ
કહ્યું જોઈએ ન જોઈએ તો તો મારેએ રહી જાનુ મારે

એક માત્ર માંડીના માળા તરતી નાંખવા કહ્યું હોય તે પત્ર
 જાણના કાલે વિચાર કરી જરૂરિયાતો મેળવવા વિચાર બીજું કશું
 એમના નાચે જરૂર નથી. અને એમ કહેવા જાય આખા વિદ્યમાં,
 વિજ્ઞાના હરેક અંગરમાં, હરેક મકાનમાં, મકાનના હરેક ઓર
 ડામાં, ઓરડાની હરેક કીચાલોમાં, કીચાલની હરેક બારીમાં,
 બારીના હરેક પડદામાં, પડદાની હરેક રિંગમાં, રિંગના હરેક
 તારમાં વિજ્ઞાને નિયંત્રણતાઓ બારી દીધી છે. અને જ અમલકાર
 બધું તત્ત્વ એના મળે છે. અને જ બારે આકર્ષણનો સુખકીય
 પદાર્થ વીંટળાઓડો દેખાય છે.

રૂપના વિષયમાં અત્યંત મોટાક રૂપો બલબલની આંખોને
 આંછુ રજા છે. કાળી આમડીનેય સાબુના ફીણ જેવી ઘોળી
 બનાવતાં વિજ્ઞાનને આવડી ગયું છે. એવી કેટલીય ઘોળી
 આમડીને રૂપેરી રંગપરદે તેણે ખડી કરીને મોટા પંડિતોની
 પણ સાન બુલાવી દીધી છે. મોટા ધનવાનોની પણ અકલ-
 ખોવડાવી નાંખી છે, મોટા મહત્તોની પણ આત્મમસ્તીને ધૂળ
 સાટતી કરી નાંખી છે.

દેવતા અંગણની નાંખત. સાગરના પોતાની મર્યાદા મૂકી દેતે અને આપણ વચ્ચેને ઝીણીયાં કરી મૂકત. પણ આ વધારા તારંગોને વિરાગીઓએ વિશુદ્ધભાવની એક નાનકડી અંશુલિતા નિર્દોશથી એળાવી દીધું છે. વિચિત્રા પાપને જોઈને પ્રકૃતિ આજગઈ બેઠી છે પણ વિરાગીના બાવે ન એને કોઈ દુઃસ્વાદન કરવા દીધું નથી. સૂઝ જોયું લીધું પણ અંગણી નય તે ! સુમેઘર પૂટે તે ફળ્ય ચાલી વણ પણ જિલ્લુમેઘર ચાર ખાંચે તે પ્રવાહિ એને હનતા નથી.

પ્રકૃતિ જો તેણું પાપ કરે તો અરંજારીઓમાં તે ન અને કર અને. ત્યારે હારે એ તો આજિત ધાવ છે કે રાત્રીની દેડીમાં વિરાગની વ્યેત અંગૂઠી રહી છે. વિચિત્રના ભૂવિશેષ લિંગિ-રમાંય તે વ્યેતની અંગેણી આવ પડી છે. લાગેત પણ લિંગિને નાનકડી વ્યેત મદાત કરી શકે છે. પ્રકૃતિ એ માપ છે કે આવી વ્યેત જાગી રહી રીતે ? એમાં તેજ પૂરું કોણ ? રાત્રના પ્રગંઠ પાવરામાં પણ એ જુગાઈ કેમ નહિ ? ત્યારે એ ન તેજ પૂરો છે ને ? એ પાણુ આજિત મળેતે દે છે સોઈ પાણુ એક રૂ જેલુમ પવન નથી ! પણ તેણે શું ? અસાધ્યપદને નવરતને પ્રાંતી પવન કરી શકે છે ! મેઘ દુઃખને એક નાનીટી નાનકડી અણી રૂઝ કરી શકે છે. વિચર લાગેતે હોંટો જલતા સ્વદાનો જેવા કોઈ જોઈ છે અને આ જ જાગેતે પવનના અગાડીએય નથી પહોંચતા ! અન્યથા ક્યાં નથેતે મેઘ પ્રગંઠને નવરતને અગાડી હોંટાડે હોંટા ! અન્યથા ક્યાં વિરાગને અગાડી હોંટાડે હોંટા !

ચાલુચ્ચન કહિન હૈ...

ખોલે હવે વિપાતની યાદ સ્વપ્નેય ક્યંધી હોય ! પછી
 ખતે ને તે વિપાત લાખો ખયો ક્યું ક્યાં ન ક્યું હોય !
 આજા જોડિયા સાધકો વિલાસના બરબતરો વચ્ચેથી ચાલ્યા
 ભવ પજુ એને કપ્પીય બહારની અસર તો ન જ થાય, કિન્તુ
 એનો આધ્યાત્મિક અસરોના મોઢાં જોવા બહાર લીધો કે
 કેટલાય બળ્યોના વાસતામગને ધોઈ નાખે. અંતરના પુનઃરમાં
 પૂની પૂનીને નીકળવી એની વાણી તો બહતલાના કાલકાળોના
 પદારોને લેતી નાંખે. પર્મલાભની આશિષ અપાને એનો
 ધનપ્રાપ્તિય દરિદ્રને ત્યાં કુચરના જાંબરો ખાલી કરાવી નાંખે.
 આનુગમ્ય જ્ઞાત એક જાણુ રાખે; અને એક જાણુ એવ લીધેની
 સેવાના જગતજો એક અહિં મેઘંદર રાખે અને કુતુહલી
 રમત આરંભો, મરીના છાં જાણમાં, આંખના એક જ પત-
 કારમાં એક જ મહામાયજાણવાળી સુદૃઢક્રીડાના જગતને
 ચેલાના વચ્ચે એથી કહે !!!

તો હવે હિંમત મેડો ! આ દિવસે વિચારનાં એમ નથી લાગતું
 કે આજુબાની યાવના પ્રશ્ન કયોપુચ્ચમાંથી જ સંદેહો છે ?
 અમાન જાણ છે ? નિરુપન નિરા જગતવચ્ચતા, વિપાતજ સ્થાન
 જગતજાણ એકના એક કોઈ જાણ છે કેટલું જગતના અ-
 જાણના પત્થરો પથરાં મોટે છે, કુદરત આજુબાની યાણુ
 રહેછો છે, પ્રશ્નમાં દેવપ્રતિષ્ઠાને રાખી જાણ એમનું મોલ
 કંઈક જાણ છે અને મન આજુબાની જાણના અરેખ
 સ્થાન જાણ છે.

સૌંદર્ય મોટે તો જોડાના જાણના અરેખ જેનો કે વાચકની
 મોટે આજુબાની જોડાની જોડાના જોડાના જોડાના જોડાના
 અરેખ જોડાના જાણ છે.

આતીતમાં દુઃખકી

કાળે ઉપરની કારણની કથના કરાય. પાંચડ વર્ષના યુગમાં માણસને જોગો છે ? એના શરીરનું પ્રત્યેક અંગ, એ અંગનું પ્રત્યેક અંગુલ, એ અંગુલીની જગત સિત કે પ્રકૃતિ દશા એના જીવનને કહેતી બાબ જ હશે. એના માં ઉપરની પ્રત્યેક કરચલી પણ લીલીસૂકીઓનું વર્ણન કરતી હશે. એની આંખોની વિલસણરચના એના જીવનના કડકાઈભિયાં કે વિનમ્રભાવોનું ખ્યાન કરતી હશે. એની આલમાં નીતરતી ગંભીરતા કે અધીરાઈ પણ જીવનની વ્યવસ્થાના વિષયમાં પોતાનું વક્તવ્ય કરતી જણાશે. એનો વેશ, એનો ખોરાક, અને અમુક જાતની લાકડી, એનાં ચરમાં એ ગદ્યાંચ એના સ્વભાવને આલેખતાં દેખાશે.

અંતરજ્ઞ, એના જીવનમાં એણે વિચારેના પાટા જાહેર જાહેર જ હશે, અનેક વાર પોતાનાં મન્ટવ્યેમાં યાપ ખાઈને નવા ચીલા પાડ્યા પણ હશે. અનેકશ : વિવિધ વ્યવસાયોને અનુકૂળ બનવા યત્નો કર્યા હશે. અને એમાં લેવાએલા અંતિમ

ગણતા નિર્ણયને ફરજીયાત ગણુ હશે. પાંચઠ વર્ષની પ્રત્યેક રાત અને પ્રત્યેક દિવસ એના યુવનના નાવને હાતમ હાલમ કરતાં જ પચાર થયાં હોય એ સ્વાભાવિક છે.

પરંતુ એ બધાવના અંતિમ સ્વરૂપે આમે દેખાતી એની છુટ્ટાઈ કાયા છે. એ બધાવ પ્રયોગોનું અંતિમ રૂપાંતર આ દેખાતો એનો દેવ છે. બાપીય ઉચ્ચપાવલામાં સાક્ષીબૂદ્ધ એની કાયા ઉપર વીતેલી આપવીતીઓનું અંતિમ રેખાંકન આમે દેખાતા એના શરીરના પ્રત્યેક અંગમાં જણાઈ રહ્યું છે. એ નાનો હશે ત્યારે ખૂબ નરો હશે અને તે વખતે તેાં કંઈની ગાંઠની રેખાઓ ખૂબ ખીલી ઊઠી હશે.

એ જમણે મોટો ધરો અને ધરો કાઢી બન્યો હશે, આંખો જરા તીરછી બની હશે, એ વખતે બાકની ડરનહીઆ પલ પોકી ધઈ હશે. આંખોના ખુણાના બામ જરાક ઢાંબાયા હશે. કોઈય એ મોટો ધરો, પીડ ધરો. પાઈ પાઈ સ્વચ્છ મારે મલકી જી રહે. પેલાનાં રમેલીના મુખ ખાતર બીજાના મુખને ન બેસા મારે એ કોર પલ ધરો હશે અને કોઈ એના મારની આમંદીએ જરા બની હશે. આંખોમાં પલ પુનઃસર્જન આવી રહે. પાઈ આ આને જણાતી કાયા તો એ બધાવ અવસ્થા સ્વચ્છોનું અંતિમ સ્વરૂપ છે. એ જમણે અવસ્થાનું એ અંગેનું નિર્ણય લઈને છે. એણે જ ને જમણે આખર દેખાતી કાયા અમલોલી છે. પાઈ એ બાંધી રહે છે તે જ બાંધી રહે છે. બીજો વેસવને અંગેનું એને અંગેનું કંઈ નહીં. પલ પોકી એ જમણે આંખે, મારી રેખાઓ અંગેનું

"Thinking is not one process; it is one out come of many processes."

મોઝાર્ટ સમયે આ વિચારને અનુદાન વિચાર પામનના દસમાં સ્થાનમાંથી મને મળી ગયો. આપણને જે વિચારો આવે છે તે કોઈ જુમિકા વિનાની પ્રક્રિયા નથી. પરંતુ સાચો અગત્ય વિચારોના પરિણામરૂપ તે એક પ્રક્રિયા છે. આપણને જે વિચારો આવે છે તેમાં એટલું જાણું નેવિધ્ય હોય છે કે જે તેને લક્ષ્યમાં લઇએ તો અત્યંત આશ્ચર્ય ઉપજે. અપૂર્વ માનવતાના વિચાર કરતાં ક્યાંક એવી કેસ વાગી જાય છે કે એક અધમ માણસને પણ ન છાજે તેવું આચરણ કરવાનો વિચાર આવી જાય ! વિરાગના રંગમાં આગાદ રંગાઈ ગયા હોઈએ, આપણી આગી જ્વલને ઉચ્ચકીને એ રંગમાં ઝળે-ળીને હજી બહાર કાઢી એટલામાં તો દુરાચારી મન પણ ન વિચારે તેવા રાગના વિચારનો કાળો ધાગળો વળગી જાય છે.

વિચારોની ધારામાં આવા અકસ્માતો જનવા છતાં પણ કોઈ જે પાંચ વિચારધારાને તો આપણે જરૂર પકડી શકીએ. આપણા જીવનના સમગ્ર વંલણ ઉપર નજર નાંખવી અને

અપીલનાં કુશળી

તત્ત્વ સુદિધી વિચાર કરવો. ક્યાંય પોતાની જાતને વધુ
મૌલવંતી બતાવવા મનથી જોખમટોળ સમાધાનો કરી લેવા
વલખાવવું નહીં. આટલો ખ્યાલ રાખીને નીચેના દસ મુદ્દા
ઉપર વિચાર કરા જોડો.

૧. ખાયાની વૃત્તિ
૨. વિશ્વભોજની વૃત્તિ
૩. પ્રાણોની માત્રા
૪. શ્વાર્થસામુદાયનો ભેદ
૫. અપીચાર્થ
૬. અકેષાર્થ
૭. સુરુદેવજકિત
૮. યત દેવાની શુદ્ધિ
૯. માયા—વક્રતા—કેવલ
૧૦. સદ્ગતિ—નરકતા—જોગપણ

કેવલ દસ પુણ્યની પદ્ધતિ અત્યંત મુશ્કેલ હોય
માનવ જુદાજુદાને આપણે કરીશું અને કિત્તે જી કામ
આપણે કરીને અંતરની કરીશું.

કેવલ જાત કરી દઈ કે અંતરની અંદર આપણે
અંતર આપણે અંતરની અંતરની. અંતરની પૂન કીર્તિ કે
અંતરની પાતળી પાતળીને કાંઈ પાતળી કે અંતરની અંતરની

- (૨) જોગ્યન કરતાં કોઈ પણ સારમાં સારું ખીજાને અનેક વાર આપણે આપી રીધું છે ?
- (૩) ઉપવાસાદિ કરતાં આપણને ખૂબ આનંદ આવે છે કે પારણું કરતાં 'દાઘ' ઘાય છે ?
- (૪) દ્રવ્યનો અને રસનો ત્યાગ આપણે હમેશાં કરીએ છીએ ?
- (૫) સ્વપ્નમાં પેટ ભરીને ખાણું કે અમુક સારી વસ્તુ ખૂબ આપી એણું પછી પાર અનુભવ્યું છે ?
- (૬) અપ્રજોગ્ય તરફ આપણને સ્વાભાવિક દુષ્ટિ રહ્યા કરે છે ?
- (૭) તાપસ્યીજીના તાપની આપણે જાર અનુભવ્યા કરતાંયું હજીયે મુક્યા નથી ને ?

આ પ્રશ્નમાંથી જે પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તરો સતી-
પાત્રક આપ્યા હોય તેા પ્રશ્ન : નમસ્તુ હેતું કે અતતની
પૂર્ણ પછી મંદ પતી આવે છે અને તેને પરિણામે મન
આરામ કરી, એવા કે હેતુના સાધ. અહ, આ પ્રશ્નમાં
નિર્વનના અવ પ્રાપ્ત નહિ, અર્થ હેતુ, જે પાંચસો સ્ત્રોત
તારા મુખિપાત્રક હેતુ તેા નમસ્તુ હેતું કે હેતુના અવ
અર્થ સ્ત્રોતનાં નેતાર જે અવ મુખિપત્રિકાના અવર નેતાર

મદીતમી રૂપરૂ

અહીં પણ સાતમાંથી પાંચનો જ્યાજ હકારમાં આવે
તો ત્રીસમું કે સ્ત્રવ વધુ ખરાબ સ્થિતિમાં અમલમાં રહ્યો
છે. અને તાલુકા નરકોની મુસાફરી કરીને આવેલા દેખાય છે.

સાલગો અને આપો વિષય :

ਦੇਵਗੁਰੂਮਾਤਿ—ਨਾਮ ਦੇਵਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿ :

- (१) अग्रतरे भद्रिनामां क्षेत्राद वार प्रमु पाते री
पडे हा ?

- (२) प्रसूना नाम प्रति जलुमान नाम कहा करे हो

- (b) કુટુંબને તમારા ધ્યનનું કારણ સમજાવો છો ?

- (४) प्रमुखा आसन माटे माहिती करी घ्यावली वचना-
व्यास देवो हो ?

- (b) (7) - (D)

- (c) How many and what type of people are there?

- (२) डेढी समेत रिजर्व रिजर्व भाग्य किती ?

[illegible]

1. 凡在本行工作的员工，均须遵守本行各项规章制度。
 2. 本行员工应具备良好的职业道德，诚实守信，勤勉尽责。
 3. 本行员工应遵守国家的法律法规，不得从事任何违法活动。
 4. 本行员工应保守本行的商业秘密，不得泄露给他人。
 5. 本行员工应遵守本行的考勤制度，按时上下班。
 6. 本行员工应遵守本行的着装规定，保持仪容整洁。
 7. 本行员工应遵守本行的安全规定，注意防火防盗。
 8. 本行员工应遵守本行的卫生规定，保持工作环境的整洁。
 9. 本行员工应遵守本行的保密规定，不得随意谈论本行事务。
 10. 本行员工应遵守本行的奖惩制度，奖惩分明。

જે તમે મૃદુ સાથે માયા કરો છો, જે તમે કંઈક વડ
 છો, જેવાથી પંકાર છે તો તમે દુર્ગતિમાં જવાના છો અને
 જે તમે લેવા નથી પણ દાશ્યા, ઉદાર, ખેડદિદા અને શુદ્ધ
 બદલ છે, સામાન માટે કંઈક કરી છૂટવાની તમન્નાવાળા
 છો તો તમે અવશ્ય મનુષ્યાદિ સદ્ગતિમાં જઈ તમારા
 ઇવનમા બાંધ્યોગને સાધીને દ્વંડો જ સમયમાં મુક્તિગામી
 બનવાના છો એ નિઃસંદેહ છે.

કમલ પ્રકાશન પબ્લિક ટ્રસ્ટ

: એ યોજના :

આર્થિક સાહિત્ય પ્રકાશન :

આ યોજના હેઠળ છાત્ર પદે અને આરથિક સ્થિતિની દ્રષ્ટીએ ગરીબ વર્ગના માણસોના જ્ઞાનમંડળમાં મુશ્કેલી મળી જતામાં આવે છે. દાનવીરો ! આપ આર્થિક સહયોગ આપીને જીવનકિંમત મેળવવા લાભ ઉઠાવો.

સંસ્થાના નવીનરૂપરે ! જ્ઞાનપ્રાપ્તિની સકમનો પ્રતાપના તરફ આજે જ વળો. સરકાર આપણા જ્ઞાનદ્રવ્યને આંજલી તે તે પૂરે જ જુલું અને આશ્રયનોના મુદ્રણકારીમાં એનો સહયોગ કરવી તેજી. નહિ તો નાશ પામશે આશ્રયનો, અને આપ મારો હસહર્ષ જશે જ્ઞાનદ્રવ્ય.

આર્થિક સાહિત્ય પ્રકાશન :

નવી પેઢીનું મીઠું વેરાતું બન્યું છે. જો નહિ બગીચો તો મરી પરવારશે આપણી બાવી પેઢીનું સંસ્કારધન ! શ્રદ્ધાનું જીવન ! ખાસ કરીને યુવાન વર્ગને તૈયાર કરવા આ યોજના હેઠળ આધુનિક શૈલિથી શાસ્ત્રીયચિંતન રજૂ કરવામાં આવે છે. અર્થભંડોળ વિના કોઈ પણ યોજના સસ્તી અને ઝડપી બની શકતી નથી.

આપના વારસોને પુસ્તકો દ્વારા સંસ્કારનું નવજીવન બદલતી આ યોજનામાં આપનો ઉદાર હાથ લાંબાવો.

વિશેષ માહિતી માટે આવેદન પત્રો મંગાવી લો.

આ સંસ્થાનું પબ્લિક ટ્રસ્ટ કરવામાં આવ્યું છે જેથી દાનવીરોને કરમુક્તિનો લાભ પ્રાપ્ત થઈ શકે.

માહિતી કેન્દ્ર :

સુભોધચન્દ્ર લાલભાઈ

બકુલ

સંજીવની પાસે, અમદાવાદ-૭

જિ.

કમલ પ્રકાશન
મંત્રીઓ

